

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษ และความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย โดยแยกตามหัวข้อดังนี้

1. การเล่านิทาน
 - 1.1 ความหมายของนิทานและการเล่านิทาน
 - 1.2 ประเภทของนิทาน
 - 1.3 ประโยชน์ของการเล่านิทานที่มีต่อการเรียนการสอนภาษา
 - 1.4 การเล่านิทานและการเรียนรู้ภาษา
 - 1.5 หลักเกณฑ์ในการเลือกนิทาน
 - 1.6 กิจกรรมการเล่านิทาน
2. ทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ
 - 2.1 ทักษะการฟัง
 - 2.2 ทักษะการพูด
 - 2.3 การวัดและประเมินผลทักษะฟัง-พูด
3. คำศัพท์และความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์
 - 3.1 คำศัพท์
 - 3.2 ความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์
 - 3.3 การทดสอบความรู้คำศัพท์

1. การเล่านิทาน

1.1 ความหมายของนิทานและการเล่านิทาน

นิทาน หมายถึง เรื่องที่เล่ากันมาแต่สมัยโบราณ นิทานเป็นการผูกเรื่องขึ้น เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสุขและสนุกสนาน แฝงคำสอนจรรยาในการใช้ชีวิต เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ ความคิดแทรกเรื่องจริยธรรมและการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ฟังได้รับแต่เรื่องที่ดีงามประทับใจ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เล่า (เกริก ยุ้นพันธ์, 2539, หน้า 8; วิไล มาตจรัส, 2539, หน้า 11) นิทานถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในหลายอย่างของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีความหมาย มีคุณค่า

(วิไล มาตจรัส, 2539, หน้า 11) และจัดเป็นรูปแบบของศิลปะพื้นบ้านที่เก่าแก่ยิ่งกว่าศิลปะอื่น ๆ (Nesbitt, 1979:434 อ้างใน ไพพรรณ อินทนิล, 2534 หน้า 11)

ไพพรรณ อินทนิล (2534, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของนิทานว่า นิทานเป็นเรื่องที่สามารถเล่าได้ มีโครงเรื่อง มีจินตนาการ มีการเคลื่อนไหว มีสีสัน และเนื้อเรื่องในนิทานอาจจะเป็นเรื่องเหลือเชื่อ ไม่สมเหตุสมผล หรือแสดงถึงอิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง แต่นิทานอาจจะสอดแทรกคติเตือนใจหรือแนวทางปฏิบัติที่ถูกที่ควรในการดำรงชีวิตด้วย (รัชนี ศรีไพรวรรณ 2516:37-41 อ้างใน พงศ์จันทร์ อยู่เป็นสุข, 2525, หน้า 9) ซึ่งนิทานนั้นจะมีทั้งนิทานที่เล่าปากเปล่า จดจำกันมาแบบมุขปาฐะและนิทานที่มีการเขียนบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (วิไล มาตจรัส, 2539, หน้า 11)

การเล่านิทานมีมาก่อนสมัยประวัติศาสตร์แล้ว ถือเป็นศิลปะที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่ง มีทฤษฎีที่เชื่อถือกันอย่างกว้างขวางว่า การเล่านิทานเป็นความพยายามของมนุษย์สิ่งแรกที่จะพูดจาติดต่อ หรือบอกเล่าการผจญภัยภายในครอบครัวหรือภายในเผ่าของตน การเล่านิทานมีอยู่ทั่วไปตามแหล่งอารยธรรมต่าง ๆ หรือชนชาติต่าง ๆ เรื่องที่เล่าก็มีแตกต่างกันไปตามแต่ละสถานที่เล่า และจุดมุ่งหมายของการเล่านิทานก็เปลี่ยนไปตามกาลเวลา อย่างไรก็ตาม การเล่านิทานก็ยังคงเป็นสิ่งที่เติมความต้องการขั้นพื้นฐานของสังคม หรือความต้องการส่วนตัวของมนุษย์ให้เต็ม ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็นเรื่องราวในอดีต อธิบายการเกิดหรือจุดเริ่มต้นของสิ่งต่าง ๆ เพื่อความบันเทิง และถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตของวีรบุรุษคนสำคัญ โดยการเล่านิทานที่มีมาแต่เดิมนั้นเป็นการเล่าด้วยปากเปล่า ต่อมา มีวิวัฒนาการตัวอักษรและการพิมพ์จึงได้เริ่มบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร (วรรณิ ศิริสุนทร, 2532, หน้า 2)

ฉวีลักษณ์ บุญยกาญจน (อ้างในวรรณิ ศิริสุนทร, 2532, หน้า 2) กล่าวว่า การเล่านิทานเป็นวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยใช้วิธีง่าย ๆ ที่ได้ผลคุ้มค่า เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ ความคิด ปลูกฝังค่านิยม ข้อปฏิบัติ สร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟัง และการเล่านิทานยังจัดเป็นรูปแบบที่เก่าแก่ที่สุดของการสอนรูปแบบหนึ่งที่ยังคงเป็นที่นิยมและยอมรับกันอย่างกว้างขวางมาจนถึงปัจจุบัน (Peterson, 1995, p. 2)

สรุปได้ว่า นิทานเป็นเรื่องเล่าสืบทอดต่อ ๆ กันมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเนื้อหาของนิทานและจุดมุ่งหมายของการเล่านิทานโดยทั่วไป มีลักษณะที่เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ วัฒนธรรม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง แต่เดิม การเล่านิทานเป็นการเล่าด้วยปากเปล่าก่อนที่จะมีวิวัฒนาการของตัวอักษรและการพิมพ์ การเล่านิทานได้รับการยอมรับว่าเป็นทั้งศิลปะและรูปแบบการสอนที่เก่าแก่ที่ยังคงได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน

1.2 ประเภทของนิทาน

นิทานแบ่งออกได้หลายประเภท ตามแต่จะใช้สิ่งใดเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เช่น มีการแบ่งนิทานตามรูปแบบทฤษฎีวิวัฒนาการของนิทาน แบ่งตามยุคสมัย แบ่งตามเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือแบ่งตามรูปแบบของนิทาน เป็นต้น (พงศ์จันทร์ อยู่เป็นสุข, 2525, หน้า 9; วรรณศิริสุนทร, 2532, หน้า 10; ไพพรรณ อินทนิล, 2534, หน้า 25) แต่ในบริบทของการสอนโดยทั่วไป ผู้สอนมักแบ่งนิทานออกตามรูปแบบของนิทาน ซึ่งเป็นการแบ่งนิทานตามลักษณะเนื้อหาสาระของนิทาน วรรณศิริสุนทร (2532, หน้า 13-19) ได้แบ่งนิทานตามรูปแบบของนิทานได้ 5 ประเภท ดังนี้

1. นิทานพื้นบ้าน (Folk tales) เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ภายหลังมีการเขียนขึ้นตามเค้าเดิมบ้าง จดจำเรื่องราวมาเขียนบ้าง ไม่ปรากฏว่าผู้แต่งดั้งเดิมเป็นใคร นิทานพื้นบ้านแบ่งออกเป็นชนิดใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ (Talking-Beast tales) มีตัวละครเป็นสัตว์พูดจาโต้ตอบกัน บางครั้งสัตว์ก็พูดจาโต้ตอบกับคนด้วย เช่น เรื่อง The Three Little Pigs The Little Red Hen ปลาบู่ทอง ลูกเลื้อกับลูกวัว เป็นต้น

1.2 นิทานไม่รู้จบ (Cumulative tales) เป็นนิทานเรื่องธรรมดาพื้น ๆ แต่เนื้อเรื่องมีการกระทำต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ และซ้ำ ๆ กัน เช่น เรื่อง ตากับยาย ลูกไก่ตื่นตูม The Old Woman and Her Pig

1.3 นิทานตลกขบขัน (The Drolls หรือ Humorous tales) เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นทำนองไร้สาระ

1.4 นิทานอธิบายเหตุ (Pourquoi stories หรือ Tales that tell why) คำว่า "pourquoi" หรือ "why" แปลว่า "ทำไม" ส่วนใหญ่นิทานพื้นบ้านชนิดนี้มีเนื้อเรื่องที่อธิบายหรือตอบคำถามของเด็ก ๆ ว่า "ทำไม..." เช่น เรื่อง ทำไมกระต่ายจึงหางสั้น ทำไมเสือจึงมีลาย

1.5 เทพนิยาย (Fairy tales) บางครั้งเรียกว่า นิยายเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถา (Tales of magic) ตัวละครในเรื่องมักมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สามารถทำในสิ่งที่คนธรรมดาไม่สามารถจะทำได้ มักนิยมขึ้นต้นเรื่องว่า "ครั้งหนึ่งนานมาแล้วมี...." หรือ "ในกาลครั้งหนึ่ง...." เช่น เรื่อง สังข์ทอง เจ้าหญิงนิทรา หนูน้อยหมวกแดง เป็นต้น

2. นิทานสอนคติธรรม (Fables) มีลักษณะเป็นนิทานสั้น ๆ ตัวละครมีทั้งคนและสัตว์ที่มีบทบาทเหมือนคน มีแกนเรื่องแกนเดียว มีโครงเรื่องง่ายและสั้น และต้องให้บทเรียนที่สอนใจเป็นข้อสรุปที่ชัดเจน นิทานคติธรรมที่เป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ นิทานอีสป นิทานชาดก

3. เทพปกรณัม (Myth) เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์และเรื่องราวในบรรพกาลเกี่ยวกับพื้นโลก ท้องฟ้า และพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ มีเทพเจ้าเป็นผู้ควบคุมปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ รูปลักษณ์ของเทพเจ้าเหมือนมนุษย์ทั่วไป แต่เป็นมนุษย์ที่เป็นอมตะและมีพลังอำนาจเหนือมนุษย์ เรื่องเหล่านี้ได้แก่ เรื่องเทวดาฝรั่ง กรีก-โรมัน เรื่องเกี่ยวกับเทวดา พระเวทของอินเดีย

4. มหาकाพย์และนิทานวีรบุรุษ (Epic and hero tales) เป็นนิทานที่มีลักษณะคล้ายกับเทพปกรณัม ต่างกันแต่ว่าตัวละครของนิทานประเภทนี้เป็นมนุษย์ไม่ใช่เทพเจ้า มีการกระทำที่กล้าหาญฟันฝ่าอุปสรรคและประสบผลสำเร็จในที่สุด เรื่องเหล่านี้ได้แก่ Odysseus หรือ Ulysses ของกรีก King Arthur and the Knights of the Round Table ของอังกฤษ หรือ เรื่องท้าวแสนปม รามเกียรติ์ เป็นต้น

5. หนังสือภาพที่เป็นเรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ (Animal stories) เช่น เรื่อง The Ugly Duckling (ลูกเป็ดขี้เหร่) กระต่ายน้อยหนีแม่ ลอมเลี้ยวซ้าย เป็นต้น

ส่วนไพพรรณ อินทนิล (2534, หน้า 27-28) ได้แบ่งประเภทของนิทานตามเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องราวซึ่งสอดคล้องกับวรรณิ ศิริสุนทร ดังนี้

1. นิทานปรัมปราหรือเทพนิยาย (Fairy tale) ซึ่งไม่กำหนดสถานที่ในเรื่องอย่างแน่ชัด ตัวละครมีฤทธิ์เดชมากกว่ามนุษย์ทั่วไป เช่น นิทานเรื่อง สโนว์ไวท์ ซินเดอเรลล่า หรือสังข์ทอง

2. นิทานท้องถิ่น (Legend) หรือเรียกว่า "ตำนาน" มักเป็นเรื่องขนาดสั้นเกี่ยวกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเรื่องพิศดาร แต่เชื่อว่า เกิดขึ้นจริง นิทานเหล่านี้จำแนกย่อยออกได้หลายประเภท ดังนี้ นิทานประเภทอธิบาย (Explanatory tale) นิทานเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ เช่น โชคลาง นิทานเกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้และลายแทง นิทานวีรบุรุษ (Hero tale) นิทานคติสอนใจ

3. เทพปกรณัม (Myth) ตัวบุคคลในเรื่องมักจะเกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าต่าง ๆ

4. นิทานเรื่องสัตว์ (Animal tale) แต่มีความประพจน์เช่นเดียวกับคน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ นิทานประเภทสอนคติธรรม (Fable) และนิทานประเภทเล่าขำหรือเล่าไม่รู้จักจบ

5. นิทานตลกขบขัน (Jest) เป็นเรื่องสั้น ๆ เนื้อหาจุดสำคัญอยู่ที่เป็นเรื่องที่ไม่น่าเป็นไปได้ อาจเป็นเรื่องการแกล้งแกล่ง การแสดงปฏิภาณไหวพริบ ของตัวละครที่ทำได้อย่างเหลือเชื่อ

และเกริก ยุ้นพันธ์ (2539, หน้า 20-22) ได้แบ่งประเภทของนิทานตามรูปแบบ (Form) ซึ่งคล้ายคลึงกับประเภทของนิทานที่วรรณิ ศิริสุนทรและไพพรรณ อินทนิล แบ่งไว้ดังที่กล่าวมา ดังนี้

1. เทพนิทานหรือเทพนิยาย หรือเรื่องราวที่เป็นนิทานหรือนิยายที่เกินเลยความจริงเหนือความเป็นจริงของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับอภินิหาร ตัวเอกหรือตัวละครเด่น ๆ จะมีอภินิหารหรือเวทย์มนต์ ฤทธิ์เดช ฉากหรือสถานที่ในเนื้อเรื่องมักเป็นสถานที่พิเศษหรือถูกกำหนดขึ้นมา เช่น สรวงสวรรค์ หรือเมืองบาดาล มีพระเอกเป็นเจ้าชาย มีนางเอกเป็นเจ้าหญิง มีนางฟ้า มีเทวดา มียักษ์ ฯลฯ
2. นิทานประจำถิ่นหรือนิทานพื้นบ้าน มักเป็นนิทานที่ถูกเล่าขานตกทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตำนานพื้นบ้าน ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ภูเขา ทะเล แม่น้ำ เรื่องราวของโบราณวัตถุที่มีเหตุแห่งที่มาของการสร้าง การเกิด ฯลฯ เป็นต้น
3. นิทานคติสอนใจ เป็นนิทานที่เลียบเคียงเชิงเปรียบเทียบกับชีวิตและความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ ให้บังเกิดผลในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ให้พึงพิถีพิถันละเอียดรอบคอบและไม่ประมาท ช่วยเหลือและเมตตาต่อผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
4. นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่กล่าวอ้างถึงบุคคลที่มีความสามารถ อดอาจกล้าหาญ นิทานวีรบุรุษมักเป็นเรื่องราวที่ถ่ายทอดเรื่องจริงของบุคคลที่สำคัญ ๆ ไว้ แต่มักสร้างฉากหรือสถานการณ์น่าตื่นเต้นหรือเกินความเป็นจริงเพื่อให้เรื่องราวสนุกสนาน และทำให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามว่า บุคคลผู้เป็นวีรบุรุษนั้นมีความสามารถและน่าสนใจจริง ๆ
5. นิทานอธิบายเหตุ เป็นนิทานที่เป็นเรื่องราวของเหตุที่มาของสิ่งหนึ่งสิ่งใดและอธิบายพร้อมกับตอบคำถามเรื่องราวนั้น ๆ ด้วย เช่น เรื่องกระต่ายในดวงจันทร์ ทำไมน้ำทะเลจึงเค็ม นกยูงกับนกกา เป็นต้น
6. เทพปกรณัม เป็นนิทานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับตัวบุคคลที่มีอภินิหารเหนือความเป็นจริงลึกลับ ได้แก่ พระอินทร์ พระพรหม ทศกัณฐ์ ฯลฯ เป็นต้น
7. นิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอก และเปรียบเทียบเรื่องราวกับชีวิตมนุษย์ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคม สอนจริยธรรม แฝงแง่คิดและแนวทางแก้ไขเป็นบางครั้ง หรือบางครั้งสอนแบบทางอ้อม ผู้อ่านหรือผู้ฟังจะต้องพิจารณาเอง มักเป็นเรื่องราวบันเทิงคดีที่สนุกสนาน
8. นิทานตลกขบขัน เป็นนิทานที่มีเรื่องราวเปรียบเทียบชีวิตความเป็นอยู่ แต่มีมุขที่ตลกขบขันสนุกสนาน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุข เนื้อเรื่องจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับหัวขบ

เรื่องราวแปลก ๆ เรื่องเหลือเชื่อ เรื่องที่เกินเลยความเป็นจริง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า นิทานแบ่งออกได้หลายประเภท ตามแต่จะใช้เกณฑ์ใดในการแบ่ง แต่นิทานที่ใช้ในบริบทของการเรียนการสอนนั้นเป็นนิทานที่ใช้รูปแบบหรือลักษณะเนื้อหาสาระของนิทานในการแบ่ง ซึ่งสามารถแบ่งออกได้หลายประเภท ได้แก่ นิทานพื้นบ้านหรือนิทานประจำถิ่น เทพนิยาย นิทานวีรบุรุษ เทพปกรณัม นิทานสอนคติธรรม นิทานเรื่องสัตว์ และนิทานตลกขบขัน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและคัดเลือกนิทานภาษาอังกฤษที่มีเนื้อเรื่องและเนื้อหาทางภาษาที่เหมาะสมกับระดับของนักเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดอยู่ในประเภทต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นไปใช้ในการดำเนินการวิจัย

1.3 ประโยชน์ของการเล่านิทานที่มีต่อการเรียนการสอนภาษา

การเล่านิทานนอกจากจะจัดเป็นศิลปะประเภทหนึ่งแล้ว ยังได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือการสอนที่มีประสิทธิภาพในวงการศึกษามากด้วย มีการนำกิจกรรมการเล่านิทานไปใช้ทั้งในบริบทการเรียนการสอนภาษาทั้งในการเรียนภาษาแรกของผู้เรียน การเรียนภาษาที่สอง และการเรียนภาษาอื่นในฐานะภาษาต่างประเทศอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้เรียนที่เรียนภาษาในระดับต้นหรือระดับประถมศึกษา โดยการเล่านิทานมีคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาอย่างคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าภาษาที่เรียนนั้นจะเป็นการเรียนในฐานะภาษาใด (Wright, 1994, pp. 6-7) ซึ่งบริบทสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ และการเล่านิทานมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษประการหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. การเล่านิทานเป็นการเสนอประสบการณ์ทางภาษาอย่างมีความหมาย เนื่องจากในนิทานแต่ละเรื่องไม่เพียงแต่ประกอบไปด้วยเนื้อเรื่องหรือเรื่องราวที่น่าสนใจสำหรับผู้ฟังแล้ว ยังประกอบไปด้วยเนื้อหาของภาษาและคำศัพท์อยู่มากมายอีกด้วย ถือเป็นแหล่งประสบการณ์ทางภาษา (Wright, 1995, p. 6) และเป็นตัวอย่างการใช้ภาษาอย่างมีความหมายที่ดีที่สุด (Zaro & Salaberri, 1995, p. 2) ดังนั้น การเล่านิทานจึงเป็นการให้ประสบการณ์ทางภาษาแก่ผู้เรียนเป็นอย่างดี (Skelton, 1984, p. 9) โดย Wright (1995, p.173) กล่าวว่า การเล่านิทานเป็นวิธีที่ดีเยี่ยมในการนำเสนอภาษาใหม่ คำใหม่ และโครงสร้างของภาษาแก่ผู้เรียน ผู้เล่าสามารถเล่านิทานได้ครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้เนื้อหาของภาษาถูกกล่าวถึงซ้ำแล้วซ้ำเล่าอย่างมีความหมาย ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทางภาษาใหม่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวที่ได้ฟังจากนิทาน และ Barker (1985, p. 25) กล่าวว่า การเล่านิทานเป็นสื่อแสดงการใช้ภาษา และวัฒนธรรมการใช้ภาษาของเจ้าของภาษาเป็นอย่างดีด้วย และไพพรรณ อินทนิล (2534, หน้า 49) กล่าว

สนับสนุนว่า การเล่านิทานเป็นการสร้างสรรค์ในด้านภาษาให้แก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้ฟังหรือผู้เรียนได้เข้าใจรูปแบบและรู้จักการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ได้รู้จักและเพิ่มความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ใหม่มากขึ้น (ม.ล. จ้อย นันทวิชรินทร์, 2526, หน้า 1-3 อ้างใน ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์, 2536, หน้า 65) นอกจากนี้ ถ้าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งใด ผู้สอนก็สามารถสอดแทรกความรู้หรือเนื้อหาของภาษานั้นลงไปในนิทานได้ โดยผู้เรียนไม่รู้สึกรำคาญหรือเครียดว่ากำลังเรียนรู้สิ่งใหม่ (Martin, 1971:1 cited in Barker, 1985)

2. การเล่านิทานช่วยพัฒนาทักษะในการสื่อสาร การเล่านิทานช่วยพัฒนาทักษะในการใช้ภาษาของผู้เรียนได้ทั้งสี่ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนโดยมีนิทานเป็นสื่อและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารโดยใช้ทักษะทั้งสี่ดังกล่าว (Jenning, 1992, p.12-13; Cullinan, 1993) และเนื่องจากนิทานเป็นสิ่งที่ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่อยู่ในวัยเด็กมักสนใจอยากฟังนิทานเสมอ นิทานจึงทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการฟัง ซึ่งในระหว่างที่ฟัง ผู้เรียนมักต้องการทราบว่านิทานที่ฟังเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ทำให้มีเป้าหมายในการฟังและเมื่อฟังเข้าใจแล้ว ผู้เรียนจะตั้งใจและต้องการฟังต่อไปอีก การเล่านิทานจึงเป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการฟังไปโดยไม่รู้ตัว นอกจากนี้ การที่นิทานซึ่งมักประกอบไปด้วยเนื้อหาที่หลากหลายและถ้าผู้เล่าเล่านิทานโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่เตรียมมาอย่างดี ผู้ฟังจะถูกกระตุ้นให้เกิดความสนใจและมีอารมณ์ร่วมไปกับเรื่องที่ได้ฟัง พอใจที่จะฟังครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้เกิดความคุ้นเคยกับภาษา หลังจากนั้น การกระตุ้นให้เกิดการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นการพูด การอ่านหรือการเขียน ก็ทำได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าการสื่อสารนั้นเกี่ยวข้องกับนิทานที่ได้ฟัง และผู้เรียนมีประสบการณ์ร่วมกัน (Wright, 1995, pp. 6-7) ทำให้ผู้เรียนได้สื่อสารกันตามความเป็นจริงและเป็นไปตามความจำเป็น (Zaro & Salaberri, 1995, p. 3) ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะในการสื่อสาร

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการศึกษาหลายท่านจะมีความเห็นเช่นเดียวกันว่า การเล่านิทานช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาได้ทั้งสี่ทักษะ แต่ทักษะที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ ทักษะการฟังและการพูด บารุง ไตรรัตน์ (2524, หน้า 155) กล่าวว่า การเล่าเรื่องช่วยเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในด้านทักษะการฟัง Morgan & Rinvoluceri (1986, p. 1) กล่าวว่า การเล่านิทาน ทำให้เกิดความเข้าใจในการฟัง และ Zaro & Salaberri (1995, p. 2) กล่าวว่า สนับสนุนว่า การเล่านิทานช่วยพัฒนาทักษะการฟังอย่างมีความหมายในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการฟังเพื่อรับข้อมูล การฟังเพื่อจับใจความสำคัญหรือเค้าโครงเรื่อง หรือการฟังเพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะ ซึ่งผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเข้าใจทุกอย่าง ส่วน Raines & Isbell (1994, p. 264)

กล่าวว่า การเล่านิทานเป็นอีกวิธีหนึ่งในการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถทางการพูดของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจภาษาและเพิ่มภาษาพูดได้มากขึ้น อีกทั้ง ถ้าผู้เรียนได้มีโอกาสเล่าเรื่องเองด้วยแล้ว การพูดก็จะคล่องแคล่วขึ้น

3. การเล่านิทานช่วยให้เกิดการเรียนรู้คำศัพท์และความคงทนในการจำ การเรียนภาษาจากการเล่านิทานช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคำศัพท์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น มีคำศัพท์อยู่ในขอบข่ายความหมายเดียวกัน (Semantic field) และคำศัพท์เหล่านี้เป็นคำศัพท์ที่ใช้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งโดยลักษณะของนิทานและการเล่านิทานส่วนมากจะมีการซ้ำคำซ้ำประโยคมากกว่าหนึ่งครั้ง ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ภาษาใหม่ และเกิดความคงทนในการจำคำศัพท์ใหม่และภาษาใหม่เหล่านั้น ("การเล่านิทาน," 2539; Zaro & Salaberri, 1995, p. 2) นอกจากนี้ในระหว่างการเล่านิทาน ถ้าผู้เล่าสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดอารมณ์ร่วมไปกับนิทานที่ได้ฟังแล้ว ผู้เรียนจะรับรู้และเข้าใจข้อมูลต่าง ๆ จากสิ่งที่ฟังได้ดีกว่า ดังนั้น ถ้ามีเนื้อหาใดหรือความรู้ใดที่ผู้สอนต้องการให้ผู้ฟังจดจำ ถ้านำเสนอเนื้อหานั้นหรือข้อมูลนั้น ๆ ในรูปแบบของนิทานแล้ว ผู้เรียนจะจำได้ดี (Jenning, 1992, p. 92) สำหรับ Raines & Isbell (1994, p.259) กับ Livo & Rietz (1987, p. 7) ก็มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า การเล่านิทานทำให้เกิดการจำ ช่วยให้ผู้เรียนจำโครงเรื่อง และจำเนื้อหาของภาษาใหม่ได้ง่ายและถ้าเล่าซ้ำแล้วซ้ำเล่าก็จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคงทนในการจำ

4. การเล่านิทานช่วยให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีในการเรียนภาษาต่างประเทศ นิทานมักเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจฟังและการเล่านิทานก็เป็นกิจกรรมที่ให้ความบันเทิง โดยผู้เล่าใช้ภาษาพูดทำให้นิทานมีชีวิตชีวาสำหรับผู้ฟัง (Livo & Rietz, 1987, p. 7) และถ้ามีการใช้สื่อต่าง ๆ หรือภาพประกอบการเล่าด้วยแล้ว ผู้ฟังก็จะมีอารมณ์ร่วมไปกับการฟัง เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และรู้สึกผ่อนคลายสบายใจ มองเห็นการเรียนเป็นเหมือนการเล่น มีความรู้สึกที่ดีและเกิดทัศนคติในทางบวกต่อการเรียนภาษาอังกฤษ (Zaro & Salaberri, 1995, p. 5) และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสิ่งหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา เพราะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษในระดับสูงต่อไป (กุสุมา สำน้อย, 2539, หน้า 78-79)

5. การเล่านิทานช่วยกระตุ้นและพัฒนาจินตนาการของผู้เรียน นิทานและการเล่านิทานช่วยก่อให้เกิดการจินตนาการ โดยในระหว่างการฟังนิทานผู้เรียนจะนึกจินตนาการสร้างภาพตามเรื่องที่ได้ยิน และอาจเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแต่งนิทานขึ้นเอง หรือวาดรูปตามจินตนาการจากนิทานที่ได้ฟัง นำไปสู่การเรียนรู้และเข้าใจบทเรียนที่ได้เรียนมากขึ้น

Jenning (1992, p. 93) กล่าวว่า ถ้าต้องการให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ก็ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกใช้จินตนาการให้มาก และด้วยลักษณะที่เป็นการเอาเรื่องราวต่าง ๆ มาผูกเข้าด้วยกัน มีฉาก มีตัวละคร และการมีปฏิสัมพันธ์กันของตัวละครในรูปแบบต่าง ๆ ของการเล่านิทาน ทำให้การเล่านิทานช่วยพัฒนาจินตนาการของผู้เรียนได้ดีกว่ากิจกรรมอื่น (Zaro & Salaberri, 1995, p. 3)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการนำกิจกรรมการเล่านิทานไปใช้ในบริบทของการเรียนการสอนภาษา พบว่า การเล่านิทานมีประโยชน์และมีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียนได้จริง จากการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนของ พันธณีย์ วิหคโต (2536, หน้า 11) พบว่า การเล่านิทานเป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพสูงในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ถ้าผู้สอนนำกิจกรรมมาจัดได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียน Reynolds (1992) ผู้ซึ่งเป็นนักเล่านิทานและครูสอนศิลปภาษาได้จัดกิจกรรมการเล่านิทาน กิจกรรมการจัดรายการวิทยุ และโครงการสะสมสิ่งของในวิชาเลือกเสรีของผู้เรียนในชั้นเรียนเกรด 7 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการฟัง การพูด การเขียน และการแสดงออกมากขึ้น โดยผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรม ๆ ละ 2 สัปดาห์หมุนเวียนกันไป ผลปรากฏว่า ผู้เรียนชื่นชอบกิจกรรมการเล่านิทานมาก และไม่ต้องการทำกิจกรรมอื่น ผู้เรียนได้ตั้งกลุ่มนักเล่านิทานเพื่อผลิตและเล่านิทานให้เพื่อน ๆ ฟัง ผู้เรียนบางคนพบว่าตนเองประสบความสำเร็จในการเรียนมากขึ้นหลังจากที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่านิทาน จากการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษามากขึ้น และ Vivas (1996, pp. 46-189) ได้ผลการทดลองที่คล้ายคลึงกันจากการศึกษาเกี่ยวกับผลของการอ่านนิทานที่มีต่อการเรียนรู้ภาษา โดยจัดให้มีการอ่านนิทานให้ผู้เรียนในชั้นอนุบาลและผู้เรียนในชั้นเรียนเกรด 1 ฟังเป็นเวลา 14 สัปดาห์ ผู้เรียนถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ทางบ้านอ่านนิทานให้ฟัง กลุ่มที่ฟังครูอ่านนิทานให้ฟังและกลุ่มที่ไม่มีโอกาสได้ฟังหรืออ่านนิทานเลย แล้วเปรียบเทียบการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียนทั้งสามกลุ่ม พบว่า ผู้เรียนที่มีโอกาสได้ฟังนิทานไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่ฟังนิทานที่บ้านหรือที่โรงเรียนมีพัฒนาการทางภาษามากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ผู้เรียนเข้าใจและมีการแสดงออกทางภาษามากขึ้น อีกทั้งยังมีทักษะการฟังดีขึ้นด้วย นอกจากนี้ Battle (1993) พบว่า กิจกรรมการเล่านิทานช่วยกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารอย่างมีความหมายในชั้นเรียน หลังจากที่ได้จัดให้มีการเล่านิทานเป็นเวลา 12 สัปดาห์แก่ผู้เรียนในชั้นอนุบาลชาวเม็กซิกันที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองฟัง โดยผู้วิจัยได้สังเกต บันทึกวิดีโอ และจดบันทึกการสนทนา การอภิปรายและการมีปฏิสัมพันธ์กันของผู้เรียนตลอดระยะเวลาทั้งก่อน

การฟังนิทาน ระหว่างที่ฟังนิทานและหลังจากที่ฟังนิทานจบ พบว่า การสื่อสารกันของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบการสนทนาหรือการอภิปรายล้วนมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวข้องกับนิทานที่ได้ฟังทั้งสิ้น

ส่วน Isbell (1979 cited in Raines & Isbell, 1994, p. 264) พบว่า กิจกรรมการเล่านิทานช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการพูดและสามารถจดจำคำศัพท์ได้หลากหลายหลังจากที่ได้ทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลของการเล่านิทานและอ่านนิทานให้แก่ผู้เรียนวัย 3-8 ขวบฟังเป็นเวลา 8 สัปดาห์ Isbell ได้แบ่งผู้เรียนออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ฟังการเล่านิทานจากครู และกลุ่มที่ครูอ่านนิทานให้ฟัง จากนั้น ผู้วิจัยได้ขอให้ผู้เรียนเล่านิทานที่ได้ฟังซ้ำ แล้วบันทึกเสียงของแต่ละคนไว้ ผลการทดลองพบว่า กลุ่มผู้เรียนที่ฟังนิทานมีพัฒนาการทางภาษาดังที่กล่าวมาข้างต้นสูงกว่ากลุ่มผู้เรียนที่ครูอ่านนิทานให้ฟัง และ Robbin & Rhi (1994) ก็พบเช่นเดียวกันว่า นิทานช่วยให้ผู้เรียนจำคำศัพท์ใหม่ได้มากขึ้นและจำได้ดีหลังจากที่ได้จัดให้มีการอ่านนิทานให้ผู้เรียนในชั้นอนุบาลฟังเรื่องละ 2 ครั้ง โดยเว้นระยะการอ่าน 2-4 วัน จากนั้นก็ให้ทำแบบทดสอบคำศัพท์ที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคยและเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏในนิทาน ผลการทดลองพบว่า การได้ฟังนิทานช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ได้เพิ่มขึ้นจริง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า นิทานและการเล่านิทานมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี นิทานเป็นแหล่งความรู้ทางภาษา การเล่านิทานเป็นเครื่องมือที่ทำให้การถ่ายทอดภาษาเป็นไปอย่างมีความหมาย กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสื่อสารและแสดงออกทางภาษาได้ง่ายนำไปสู่การพัฒนาทักษะการใช้ภาษาทั้งสี่ทักษะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการฟังและการพูดซึ่งเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเล่านิทาน นอกจากนี้ การเล่านิทานยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาของภาษาและคำศัพท์ใหม่ได้ดี เกิดความคงทนในการจำ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาและช่วยกระตุ้นและพัฒนาจินตนาการซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย

1.4 การเล่านิทานและการเรียนรู้ภาษา

ปัจจุบัน ความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สองเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันกับการเรียนรู้ภาษาที่หนึ่งหรือภาษาแรกของผู้เรียนนั้นได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ แนวความคิดนี้นำเสนอโดย Krashen (1985) นักการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาที่สอง โดย Krashen กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาอังกฤเป็นกระบวนการที่ไม่รู้ตัวเหมือนกับ

กระบวนการที่เด็กเรียนรู้ภาษาแม่ คือ การเรียนโดยการให้ภาษาในการสื่อสารจริง ๆ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในตัวภาษาขึ้นตามธรรมชาติ โดยมีปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ คือ ตัวป้อนเข้าที่เข้าใจได้ (Comprehensible input) นอกจากนี้ Krashen ยังมีความเห็นว่สภาพอารมณ์และเจตคติของผู้เรียนมีผลต่อการรับรู้ตัวป้อนทางภาษา และส่งผลถึงการเรียนรู้ภาษาด้วย นั่นคือ ถ้าผู้เรียนมีสถานภาพทางอารมณ์และเจตคติที่พร้อมสำหรับการรับตัวป้อนทางภาษา การเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นได้ ตัวแปรด้านอารมณ์และเจตคติดังกล่าว ได้แก่ แรงจูงใจ ความมั่นใจในตนเอง และความวิตกกังวล กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจและความมั่นใจในตนเองสูงจะมีแนวโน้มที่จะเรียนได้ดีกว่าผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนและความมั่นใจในตนเองต่ำ ผู้เรียนเหล่านี้จะมีความพยายามในการแสวงหาและรับตัวป้อนทางภาษา จะทำการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมั่นใจและมีความเข้าใจข้อมูลทางภาษาที่ได้รับสูง ส่วนผู้เรียนที่มีความวิตกกังวลสูง สภาพความวิตกกังวลจะกลายเป็นสิ่งกีดขวางการเรียนรู้ เชื่อกันว่า ความวิตกกังวล เช่น ความกลัว ความเก้อเขินกระดากอาย มักเกิดกับผู้เรียนที่เป็นวัยรุ่น ดังนั้น ในการเรียนรู้ภาษา ผู้เรียนที่เป็นเด็กกว่าจะได้เปรียบในการเรียนรู้ภาษามากกว่า เพราะยังไม่มี ความกลัวหรือความกระดากอายมาก หรือยังมีความวิตกกังวลต่ำนั่นเอง

จากตัวแปรด้านสภาพอารมณ์และเจตคติดังกล่าว Krashen (1985) ได้เสนอถึงการนำแนวความคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในการสอนภาษา โดยในการเรียนการสอน ผู้สอนควรนำเสนอตัวป้อนทางภาษาที่เข้าใจได้ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และควรใช้ทุกกลวิธีในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน โดยเฉพาะการใช้สื่อการเรียนการสอนที่มองเห็นได้ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจบทเรียนได้มาก นอกจากนี้ ควรเน้นการฝึกทักษะการฟัง การอ่าน ในขณะที่ทักษะการพูดนั้นควรให้ผู้เรียนพูดเองเมื่อพร้อมที่จะพูด และควรให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาโดยเน้นที่ความหมายมากกว่ารูปแบบของภาษา ตัวป้อนทางภาษาควรมีความน่าสนใจและทำให้บรรยากาศในการเรียนผ่อนคลายไม่เคร่งเครียด

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว โดยผู้เรียนเรียนรู้ภาษาจากการใช้ภาษาอย่างมีความหมาย ได้รับตัวป้อนทางภาษาที่เข้าใจได้ และสภาวะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภาษาได้ดีนั้น คือ เมื่อผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนสูง มีความมั่นใจในตนเอง และมีความวิตกกังวลต่ำ ส่วนสภาพการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ภาษาได้ดีนั้น คือ การให้ผู้เรียนได้รับตัวป้อนที่เข้าใจได้ให้มากที่สุด เน้นการฟังและการอ่าน ให้ผู้เรียนพูดเมื่อมีความพร้อมที่จะพูด และเน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนที่ช่วยลดความวิตกกังวลของผู้เรียน

การเล่านิทานมีคุณลักษณะและประโยชน์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาสอดคล้องกับ สมมุติฐานการเรียนรู้และแนวทางการเรียนการสอนที่ Krashen (1985) ได้เสนอมาดังกล่าวข้างต้น เป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ นิทานช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน เนื่องจากนิทานมักเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจเสมอ อีกทั้งภาษาที่ปรากฏในนิทานและกระบวนการเล่านิทานก็มีลักษณะที่สอดคล้องกับลักษณะของตัวป้อนที่เข้าใจได้ (Comprehensible input) เพราะเป็นภาษาที่ถูกปรับให้ง่ายขึ้น เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ และในการเล่านิทานก็มีการพูดซ้ำ การพูดเพื่อให้ความกระจ่าง การสร้างจังหวะการพูดอย่างจงใจ มีการอ้างอิงกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว รวมทั้งการใช้สื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพ การแสดงท่าทาง การใช้หุ่นมือ ฯลฯ ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในสิ่งที่ได้ฟังมากขึ้น อีกทั้งภาษาในนิทานก็มีลักษณะที่ช่วยให้จำได้ง่าย ถูกเน้นให้เด่นชัด และเลียนแบบได้ง่าย เช่น จังหวะ สัมผัส การเลียนเสียง การทำเสียงสูงต่ำ ซึ่งจะช่วยในด้านการฝึกทักษะการพูดของผู้เรียน และเนื่องจากการเล่านิทานจัดเป็นกิจกรรมที่ให้ความบันเทิงอย่างหนึ่ง ถ้าผู้สอนเลือกนิทานได้เหมาะสมและสามารถนำเสนอได้อย่างน่าสนใจแล้ว จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายสบายใจ ลดความวิตกกังวลลง (Zaro & Salaberri, 1995, p. 4) มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวที่เกิดขึ้นในนิทาน และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่โดยผู้สอนไม่ต้องใช้วิธีอื่นในการสร้างแรงจูงใจในการฝึกการสื่อสารหรือการใช้ภาษา ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยไม่รู้ตัว สอดคล้องกับข้อเสนอแนะที่กล่าวมาของ Krashen (Morgan & Rinvolucri, 1986, p. 1)

คุณลักษณะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของการเล่านิทานนอกจากจะสอดคล้องกับ สมมุติฐานการเรียนรู้ของ Krashen แล้ว ยังสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ของการเรียนรู้ภาษาตามแนวคิดวิวัฒนาการ (Natural approach) ที่เสนอโดย Krashen & Terrell อีกด้วย กล่าวคือ การเล่านิทานเกี่ยวข้องกับการฟังโดยตรงซึ่งตรงกับช่วงเวลาที่เรียกว่า ช่วงเงียบ (Silent period) หรือขั้นก่อนการพูดของหลักการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้ ซึ่งเชื่อว่าช่วงนี้เป็นช่วงแรกของการเรียนรู้ภาษาที่ผู้เรียนจะได้รับตัวป้อนที่เข้าใจได้ของภาษาเป้าหมายอย่างเพียงพอก่อนที่จะเริ่มเข้าสู่ช่วงของการพูด จากนั้น ผู้สอนก็สามารถเชื่อมโยงการเล่านิทานไปสู่กิจกรรมการอ่าน ตามด้วยแบบฝึกหัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะอื่น ๆ เช่น การพูดและการเขียนต่อไป นอกจากนี้ กิจกรรมการเล่านิทานยังจัดเป็นกิจกรรมหนึ่งในแนวการสอนแบบมุ่งเนื้อหา (Content- Based approach) ซึ่งผู้สอนเลือกศัพท์ เลือกโครงสร้างและกิจกรรมที่ตรงกับหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ มาจัดทำให้ผู้เรียนมีโอกาสและความจำเป็นในการสื่อสารจริง ๆ ในห้องเรียน (Here and now activities) ทำให้มีการใช้เกม นิทาน หรือ กิจกรรมมุ่งปฏิบัติงาน (Task-Based activities) เป็นศูนย์กลางการเรียน

การสอน มิใช่เป็นเพียงกิจกรรมเสริม และกิจกรรมทั้งหลายเหล่านี้ก็ถูกออกแบบมาเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้เกิดการสื่อสารอย่างมีความหมาย นำไปสู่การเรียนรู้ภาษาได้อย่างแท้จริง (Zaro & Salaberri, 1995, pp. 4-5)

1.5 หลักเกณฑ์ในการเลือกนิทาน

ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน สิ่งแรกที่คุณสอนหรือผู้เล่าจะต้องคำนึงถึงได้แก่ การเลือกนิทาน ที่จะนำไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของการเรียนการสอน โดยมีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณา 2 ประเด็นคือ ความสนใจของเด็กหรือผู้เรียนในแต่ละวัย และลักษณะของนิทานที่เหมาะสมแก่การเล่า (ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์, 2536, หน้า 67) ซึ่งความสนใจของเด็กในระดับอายุต่าง ๆ กันนั้นกล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้

ระหว่างอายุ 4-6 ปี เด็กสนใจฟังนิทานที่มีภาพประกอบเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ สนใจเรื่องนางฟ้า เทวดา ชอบฟังเรื่องซ้ำ

ระหว่างอายุ 7-8 ปี ยังคงชอบนิยายปรัมปรา เรื่องนางฟ้า เทวดาอยู่ แต่ก็เริ่มสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตจริงมากขึ้น ชอบเรื่องที่มีแง่ชวนคิด ชอบคิดอย่างสั้น ๆ เด็กผู้ชายชอบการผจญภัย เด็กผู้หญิงชอบเรื่องเกี่ยวกับบ้านตุ๊กตา

ระหว่างอายุ 9-10 ปี ชอบนิทานเกี่ยวกับสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องจริง ชอบผจญภัย ชอบนิทานเกี่ยวกับชนชาติต่าง ๆ ชีวประวัติ เรื่องราวของวีรบุรุษ และชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตภายในบ้านและในโรงเรียน เด็กผู้หญิงยังสนใจในเรื่องเกี่ยวกับนางฟ้าอยู่

ระหว่างอายุ 11-12 ปี เด็กผู้ชายยังคงชอบเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย ประวัติศาสตร์ เรื่องราวที่แสดงถึงความกล้าหาญ และความเสียสละ เด็กผู้หญิงสนใจเรื่องบ้าน สัตว์เลี้ยง ธรรมชาติและเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ มากขึ้น ทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายชอบเรื่องเกี่ยวกับศาสนา (ไพพรรณ อินทนิล, 2534, หน้า 70; ม.ล.จ้อย นันทวิชรินทร์ อ่างโน วรณีย์ ศิริสุนทร, 2532, หน้า 24)

สำหรับลักษณะของนิทานที่เหมาะสมแก่การเล่าให้เด็กหรือผู้เรียนฟัง โดยเฉพาะในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน Peterson (1995, pp. 2-5) ได้เสนอแนะแนวทางในการเลือกไว้ดังนี้

1. ผู้สอนหรือผู้เล่าจะต้องพยายามฟังหรืออ่านนิทานหลาย ๆ ประเภท เพื่อสะสมประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนิทาน

2. เลือกนิทานที่ผู้เล่าชอบ ผู้เล่าจะสามารถเล่านิทานได้ดีกว่าถ้าได้เล่านิทานที่ตนเองชอบ เพราะนิทานนั้นมีความหมายกับผู้เล่า และสำหรับผู้เริ่มฝึกการเล่านิทาน ควรเลือกเล่าเรื่องที่เป็นประเภทตำนานพื้นบ้าน เพราะมีโครงเรื่องและภาษาที่ไม่ซับซ้อน

3. เลือกนิทานที่ตรงกับความสนใจและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

4. เลือกนิทานที่มีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีแก่นเรื่องเดียวและเข้าใจได้ง่าย ลำดับเรื่องดี และมีความเป็นเอกภาพ ควรหลีกเลี่ยงนิทานที่มีคำอธิบายและคำบรรยายยาว ๆ

5. เลือกนิทานที่แสดงค่านิยมในเชิงบวก กล่าวคือ นิทานที่ประกอบด้วยความสนุกสนาน ความรัก อารมณ์ขัน และแสดงด้านดีของมนุษย์ที่เห็นได้ชัดเจน

ส่วน Barker (1985, p. 26) ได้เสนอแนะให้ผู้สอนใช้คำถามดังต่อไปนี้ ในการเลือกนิทานที่จะนำไปเล่าให้ผู้เรียนฟัง

1. ระดับของภาษาในนิทานซับซ้อนเกินไปหรือไม่ สามารถปรับให้เหมาะกับระดับของผู้เรียนได้หรือไม่

2. สามารถนำโครงสร้างของภาษามาใช้ได้โดยง่ายหรือไม่

3. ผู้สอนสามารถเพิ่มโครงสร้างประโยคที่ซ้ำ ๆ โดยไม่ทำให้เนื้อหาในนิทานเปลี่ยนไปได้หรือไม่

4. นิทานนั้นเหมาะสำหรับการทำเป็นบทละครและบทบาทสมมติหรือไม่

5. ช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการรับรู้ทั้งโลกแห่งความเป็นจริงและโลกในจินตนาการหรือไม่ และเป็นที่น่าสนใจสำหรับผู้เรียนหรือไม่

6. นิทานนั้นมีเนื้อหาที่บูรณาการทั้งด้านวัฒนธรรม ความคิด ความรู้สึก และทักษะทางภาษาตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนหรือไม่

7. แก่นของเรื่องช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมและมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้หรือไม่ และผู้สอนสามารถขยายเรื่องราวออกไปจากแก่นของเรื่องได้อีกหรือไม่

นอกจากนี้ Raines & Isbell (1994, p. 265) ก็ได้เสนอแนะแนวทางการเลือกนิทานไว้คล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. ผู้เล่าต้องเลือกนิทานที่ตนชอบมากที่สุด โดยพยายามอ่านนิทานให้มากที่สุดและเลือกนิทานที่ถูกใจที่สุด

2. เรื่องที่เล่าควรมีคุณสมบัติที่จะใช้เล่าให้ผู้เรียนฟังได้ เช่น ในนิทานควรประกอบด้วยเรื่องที่เป็นความจริง เรื่องที่เป็นจินตนาการ หรือเรื่องที่เป็นการค้นพบสิ่งที่น่าสนใจแก่ผู้ฟัง เป็นต้น

3. ศึกษาว่าเนื้อหาในนิทานช่วยให้ผู้เรียนค้นพบคำที่ใช้บรรยาย สถานที่และเหตุการณ์หรือไม่

4. นิทานนั้นจะช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจตนเองและผู้อื่นหรือไม่

และ Zaro & Salaberri (1995, p. 59) ก็ได้แนะนำให้เลือกนิทานโดยพิจารณาสิ่งดังต่อไปนี้

1. นิทานนั้นควรเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของภาษาในหลักสูตร เช่น ศัพท์ วัฒนธรรม ไวยากรณ์ เป็นต้น

2. นิทานนั้นคาดว่าจะน่าสนใจสำหรับทั้งผู้เรียนและผู้เล่า

3. นิทานนั้นไม่ควรมีเนื้อหาที่ยาวและมีโครงเรื่องที่ซับซ้อนจนเกินไป ความยาวของนิทานไม่ควรเกิน 10 นาที ทั้งนี้ รวมถึงเวลาที่พอเพียงสำหรับการเล่าและการใช้ทำทางหรือภาพประกอบการเล่า

ในขณะที่บารุค ไตรรัตน์ (2524, หน้า 156) ได้เสนอแนะให้พิจารณาเนื้อหาของนิทานในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

1. ด้านภาษา ภาษาที่ปรากฏในเนื้อเรื่องไม่ว่าจะเป็นคำศัพท์ โครงสร้างหรือการออกเสียง ไม่ควรยากเกินไปสำหรับผู้เรียน

2. ด้านเนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องของนิทานควรเหมาะสมกับวัย ความคิด และความสนใจของผู้เรียน

3. ด้านความยาวของเนื้อเรื่อง เรื่องที่นำมาเล่าไม่ควรสั้นหรือยาวจนเกินไป หรือไม่ควรยาวเกินกว่า 10-15 นาที เพราะถ้านิทานยาวเกินไปผู้เรียนจะไม่สนใจฟัง

สรุปได้ว่า ในการเลือกนิทานที่จะมาเล่าให้เด็กหรือผู้เรียนฟังนั้น ผู้สอนควรเลือกนิทานให้เหมาะสมกับวัย ความสนใจ และระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียน เนื้อหาของนิทานไม่ควรสั้นหรือยาวเกินไป มีโครงเรื่องและภาษาที่ไม่ซับซ้อนจนเกินไป นอกจากนี้ นิทานควรมีเนื้อเรื่องและเนื้อหาทางภาษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนด้วย และที่สำคัญ นิทานนั้นควรเป็นนิทานที่ผู้เล่าหรือผู้สอนชอบ เพราะจะช่วยให้การเล่านิทานมีชีวิตชีวน่าสนใจ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาโดยใช้ข้อเสนอดังกล่าวข้างต้นเป็นเกณฑ์ในการเลือกนิทานที่นำไปใช้ในการเรียนการสอน

1.6 กิจกรรมการเล่านิทาน

เมื่อผู้สอนเลือกนิทานได้แล้ว ก็ถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน ทั้งนี้ ได้มีผู้เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานไว้คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ กิจกรรมการเล่านิทานแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนก่อนการเล่านิทาน ขั้นตอนการเล่านิทาน และขั้นตอนหลังการเล่านิทาน โดยขั้นตอนก่อนการเล่านิทานเป็นขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสำหรับการฟังนิทานให้เข้าใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะฟังนิทาน ขั้นตอนการเล่านิทานเน้นความสนุกสนานให้ผู้เรียนเพลิดเพลินไปกับการฟังนิทาน และขั้นตอนหลังการเล่านิทานเป็นขั้นตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนและการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ฟังจากการเล่านิทาน (Zaro & Salaberri, 1995, p. 6; Wright, 1995, pp. 28-71; Peterson, 1995, pp. 2-5; Raines & Isbell, 1994, pp. 271-273; Evans, 1990, pp. 3-6; Livo & Rietz, 1987) ซึ่งแต่ละขั้นตอนประกอบด้วยเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้สอนเลือกใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ดังที่ Peterson (1995, pp. 5-6) ได้เสนอแนะเทคนิคและขั้นตอนการเล่านิทานไว้ ดังนี้

1. เริ่มต้นให้ถูกต้อง ก่อนเริ่มเล่านิทาน ผู้สอนควรแนะนำตัวละคร สถานที่ จาก บอกจุดสำคัญในนิทานหรือให้ผู้ฟังทำนายชนิดของตัวละครในนิทานเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเล่านิทานอย่างเต็มที่ และผู้เล่าอาจจะอธิบายคำศัพท์ใหม่หรือคำศัพท์ยากเพื่อช่วยให้ผู้ฟังฟังนิทานได้เข้าใจ จากนั้นจึงเริ่มเล่านิทาน

2. ผู้เล่าควรเล่านิทานอย่างเป็นตัวของตัวเองที่สุด เล่านิทานด้วยความกระตือรือร้น ความเป็นธรรมชาติและความสนุกสนาน เน้นการใช้เสียงให้ชัดเจนถูกต้อง ใช้จังหวะการขึ้นลงของเสียงหรือเปลี่ยนความเร็วและระดับเสียงให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วมไปกับการฟัง ในขณะที่เล่าควรสบตาผู้ฟังอย่างต่อเนื่อง ใช้กิริยาท่าทางหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเล่าเพื่อดึงความสนใจของผู้ฟังและช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจและติดตามเรื่องที่กำลังฟังได้

3. หลังการเล่านิทาน ผู้เล่าควรถามคำถามเกี่ยวกับนิทานอย่างระมัดระวัง กล่าวคือ ไม่ตั้งคำถามที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการถูกตรวจสอบความเข้าใจจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกเคร่งเครียด และทำให้คุณค่าของนิทานลดลง ผู้สอนอาจจะให้ผู้เรียนตั้งคำถามกันเอง หรือไม่ถามทันทีที่เล่านิทานจบ หรืออาจจะใช้คำถามแบบปรนัยในการถาม นอกจากนี้ ผู้สอนอาจจะให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับเสียง คำศัพท์ หรือประโยค หรือนำไปสู่กิจกรรมการฟัง การพูด การเขียน และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสาร การใช้ภาษาและความคิดสร้างสรรค์ไปในเวลาเดียวกัน

เทคนิคและขั้นตอนการเล่านิทานของ Peterson ข้างต้น สอดคล้องกับเทคนิคและขั้นตอนการเล่านิทานของ Raines & Isbell (1994, p. 265) ที่ได้เสนอแนะเทคนิคในการเล่านิทานไว้ดังนี้

1. ก่อนการเล่านิทาน ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนนั่งล้อมวง หรือทำบางสิ่งบางอย่างที่พิเศษ เช่น จุดเทียน ร้องเพลงพิเศษ ให้ผู้เรียนทราบว่า การเล่านิทานกำลังจะเริ่มขึ้นแล้ว
 2. ในระหว่างการเล่า ผู้เล่าอาจเล่าโดยใช้เสียงล้วน ๆ ในการเล่า หรือสื่อต่าง ๆ ประกอบการเล่า และผู้สอนหรือผู้เล่าอาจให้ผู้เรียนหรือผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเล่านิทานด้วยเพื่อให้ผู้เรียนสนใจฟังนิทานได้ตลอด เช่น การให้ผู้ฟังตบมือ หรือทำท่าทาง เมื่อได้ยินคำสำคัญ ซึ่งผู้เล่าได้เตรียมให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้าแล้ว นอกจากนี้ผู้เล่าอาจใช้เพลงประกอบการเล่าให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานและเข้าใจเรื่องที่ฟัง
 3. หลังการเล่านิทาน ควรจัดกิจกรรมที่มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจนิทานที่ฟังมากขึ้น โดยผู้สอนควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน เช่น อายุ ความสามารถ หรือ ความสนใจ แต่กิจกรรมดังกล่าวควรเกี่ยวข้องกับนิทานและทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานในการมีส่วนร่วม
- ส่วน บำรุง ไตรรัตน์ (2524, หน้า 156-157) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการเล่าเรื่องให้ผู้เรียนฟังอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้
1. ผู้สอนควรเตรียมตัวในการเล่าเรื่องมาอย่างดี ควรซ้อมการเล่าหลาย ๆ ครั้งก่อนการเล่าจริง
 2. ผู้สอนควรปูพื้นฐาน (Background) เกี่ยวกับเรื่องที่จะเล่าให้ผู้เรียนฟังก่อน ผู้สอนอาจใช้วิธีถามความเข้าใจเกี่ยวกับชื่อเรื่องที่จะเล่า หรืออาจใช้รูปภาพหรือของจริงอธิบายประกอบการเล่าเรื่องก็ได้
 3. ถ้ามีศัพท์ยากในเนื้อเรื่องที่จะเล่า ผู้สอนควรอธิบายศัพท์ยากก่อนการเล่า
 4. เล่าด้วยน้ำเสียงที่เหมาะสมและน่าฟัง ควรใส่ความรู้สึกและอารมณ์ในขณะที่เล่าด้วย
 5. ถ้าจำเป็นและเหมาะสมควรอาจใช้เสียงประกอบ (Sound effects) ในการเล่าเรื่องด้วย เสียงประกอบต่าง ๆ ที่ผู้สอนสามารถจัดใส่แถบเสียงมาเปิดประกอบการเล่าเรื่อง เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศของเสียงให้สมจริง เช่น เสียงฟ้าร้อง เสียงฝนตก เสียงลมพัด เสียงม้าวิ่ง หรือเสียงร้องของสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น
 6. ในบางครั้งผู้สอนอาจใช้หุ่น (Puppet) หรือรูปภาพประกอบการเล่าเรื่องก็ได้ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศการเล่าเรื่องไม่ให้จำเจ ผู้สอนอาจใช้หุ่น (อาจเป็นหุ่นมือหรือหุ่นกระดาษ)

หรือรูปภาพคน หรือสัตว์ ประกอบการเล่าเรื่อง

7. ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมหลังจากที่ได้ฟังเรื่องจบแล้ว เช่น การถามคำถามเพื่อทดสอบความเข้าใจในเรื่องที่เล่า หรือถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เล่าว่าถ้าผู้เรียนเป็นคนในท้องเรื่องจะทำอย่างนั้นหรือไม่ ทำไม ตลอดจนการให้ผู้เรียนออกมาแสดงเป็นตัวละครในเรื่องที่เล่าเป็นต้น

และ Wright (1995, pp. 28-71) ได้แบ่งขั้นตอนการเล่านิทานออกเป็น 3 ขั้นตอนอย่างชัดเจนพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเล่านิทานโดยละเอียดดังนี้

1. กิจกรรมก่อนการเล่านิทาน ประกอบด้วยวัตถุประสงค์และเทคนิคในการนำไปปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่จะได้ฟัง โดย ผู้เล่าอาจเลือกคำสำคัญมาอธิบายหรือปรับภาษาให้ง่ายขึ้นตามความเหมาะสม

1.2 นำเสนอคำใหม่ ซึ่งอาจทำได้โดย การใช้รูปภาพหลาย ๆ ประเภท แสดงท่าทาง แปลเป็นภาษาแม่ของผู้เรียน ใช้สิ่งของให้ผู้เรียนได้เห็นและสัมผัส

1.3 ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้คำใหม่ได้ เช่น ให้ผู้เรียนจับคู่ภาพกับคำใหม่ แล้วอ่านออกเสียง ให้เล่นเกมบิงโก โดยผู้สอนเขียนคำลงบนกระดานไว้ แล้วให้ผู้เรียนเลือกคำที่เห็นลงในกระดาษของตนเอง เมื่อผู้สอนอ่านคำที่ผู้เรียนเลือกไว้ ให้ผู้เรียนร้องคำว่า “บิงโก” หรืออาจให้ผู้เรียนกล่าวคำตามผู้สอนในขณะที่ย่อรูปที่เป็นความหมายของคำนั้น

1.4 ช่วยให้ผู้เรียนมุ่งความสนใจไปที่นิทานและคาดเดาเรื่องที่จะได้ฟัง โดยผู้สอนอาจทำได้โดยจัดให้มีการอภิปรายเรื่องก่อนการเล่านิทาน ให้ผู้เรียนดูรูปที่เกี่ยวข้องกับนิทานแล้วเดาเรื่อง หรืออาจจะเล่าเรื่องเป็นภาษาแรกของผู้เรียนสั้น ๆ ก่อนเล่าจริง

1.5 ให้ผู้เรียนคาดเดาเรื่องพร้อมกับกำหนดงานให้ทำ โดยนำรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับนิทานมาให้ผู้เรียนเรียงตามลำดับในขณะที่ฟังเรื่อง

2. กิจกรรมระหว่างการเล่านิทาน โดยก่อนที่จะทำกิจกรรมดังที่กล่าวถึงต่อไปนี้ ผู้สอนควรพิจารณาให้ดีก่อนว่าจะทำหลังการเล่านิทานไปแล้วกี่ครั้ง

2.1 ผู้สอนเล่านิทานให้จบไปในคราวเดียว โดยจัดกิจกรรมแทรก

2.2 ช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจนิทานที่เล่า โดยใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ภาพ เสียง หน้ากากหุ่นมือท่าทาง (ของผู้เล่าและผู้ฟัง) หรือ แปลคำสำคัญในขณะที่กำลังเล่า

2.3 กระตุ้นให้ผู้เรียนเดาว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นต่อไป ทั้งนี้ ทำได้โดยการหยุดและถามในระหว่างที่เล่าอย่างเหมาะสม

2.4 ให้ผู้เรียนแสดงความเข้าใจเรื่องและมีส่วนร่วมโดยอาจให้ 1) ผู้เรียนฟังนิทานสองครั้ง และแต่ละครั้งให้ทำท่าประกอบตามผู้สอน 2) ผู้เรียนฟังอีกครั้งแต่ทำท่าทางประกอบการฟังเอง

2.5 ให้ผู้เรียนฟังนิทานไปพร้อมกับเรียงลำดับภาพไปตามเรื่องที่ได้ฟัง โดยอาจทำให้เป็นการตรวจสอบการคาดเดาเรื่องของตนที่ทำไว้ก่อนการฟังนิทาน

2.6 ให้ผู้เรียนกระโดดหรือยืนขึ้นเมื่อได้ยินคำสำคัญที่ได้มีการเตรียมไว้ล่วงหน้า โดยผู้สอนอาจแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีคำที่จะต้องรับผิดชอบในการทำท่าทาง หรืออาจให้ผู้เรียนเลือกคำที่ตนชอบที่สุดหรือเกลียดที่สุดไว้ เมื่อได้ยินก็ให้กระโดดแล้วให้เพื่อนทายว่าคำนั้นเป็นคำอะไร

2.7 ให้ผู้เรียนแสดงรูปภาพเมื่อได้ยินคำที่ตรงกับภาพที่ตนเองถืออยู่

2.8 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมโดยการใช้เสียง กล่าวคือ ให้ผู้เรียนออกเสียงคำสำคัญตามผู้สอนเมื่อได้ยินคำนั้นในนิทาน โดยผู้สอนต้องเตรียมผู้เรียนไว้ก่อน

3. กิจกรรมหลังการเล่านิทาน สามารถทำกิจกรรมได้ดังนี้

3.1 กิจกรรมแสดงความเข้าใจ

- ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนเรียงลำดับบัตรคำหรือแถบประโยคแล้วเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังหรืออาจเรียงรูปภาพตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

- ให้ผู้เรียนเรียงคำ หรือประโยคหรือรูปภาพตามลำดับของเรื่องบนราวตากผ้าตามลำดับ

- ให้ผู้เรียนเล่านิทานซ้ำ หรือบรรยายภาพ โดยผู้สอนวางภาพบนผนังแล้วให้ผู้เรียนบรรยายภาพทั้งหมดหรือบางส่วนของนิทาน หรือให้ผู้เรียนแข่งขันกันบอกว่ารูปภาพใดแสดงเนื้อเรื่องส่วนใดของนิทาน

- ให้ผู้เรียนกระโดดลงบนรูปแล้วพูด 1-2 คำ หรือวลีหรือประโยคเกี่ยวกับรูปนั้น

- ให้ผู้เรียนส่งลูกบอลหรือรูปแล้วเล่านิทานต่อ ๆ กันไป

3.2 กิจกรรมช่วยให้ผู้เรียนแสดงความเข้าใจเรื่องที่ได้ฟัง

- แสดงการสนทนาจากบางตอนที่ได้ฟังในนิทาน

- ให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองที่อาจคล้ายกับในนิทาน ทั้งนี้ อาจใช้ภาษาแรกของผู้เรียนก็ได้

- ให้ผู้เรียนเลือกตัวละครที่ชอบที่สุดและเล่าเกี่ยวกับตัวละครนั้น ๆ หรืออาจให้เพื่อน ๆ ทายว่า ตัวละครที่ตนชอบนั้นเป็นใคร โดยผู้เล่าบรรยายลักษณะของตัวละครนั้นให้ฟัง

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการเล่านิทานประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ๆ ได้แก่ ขั้นตอนการเล่านิทาน ระหว่างการเล่าและหลังการเล่า ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเล่านิทาน ได้แก่ เทคนิคและกิจกรรมย่อยที่ผู้สอนจะนำไปใช้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจสิ่งที่ได้ฟัง เกิดการเรียนรู้และได้รับความสนุกสนานในเวลาเดียวกัน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเล่านิทานตามขั้นตอน 3 ขั้นดังที่กล่าวมา และได้นำเทคนิคต่าง ๆ ตามที่ผู้รู้ได้เสนอแนะไปปรับใช้ประกอบการเล่านิทานและการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับสภาพและวัตถุประสงค์ของการเรียน

2. ทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร การฝึกทักษะฟัง-พูดเพื่อการสื่อสารจึงมีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน (สุภัทรา อักษรานุเคราะห์, 2532, หน้า 53) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษในระดับเริ่มต้น เนื่องจากทักษะฟัง-พูดเป็นทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้และการพัฒนาไปสู่ทักษะอื่น ๆ ต่อเนื่องกันไป (สุจิตรา สวัสดิวงศ์, 2539, หน้า 57) นอกจากนี้ทักษะฟัง-พูดยังเป็นทักษะที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารมากที่สุด เนื่องจากเป็นการสื่อสารทางตรงที่ทำให้ทราบผลของการสื่อสารได้เร็วกว่าการสื่อสารโดยวิธีอื่น (Cambell & Donald, 1993, p. 4) และในปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในด้านการสื่อสารและการคมนาคมเปิดโอกาสให้ประชาคมโลกสามารถติดต่อสื่อสารระหว่างกันโดยตรงได้มากขึ้น ความจำเป็นในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางในการสื่อสารจึงมีมากขึ้นด้วย ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

2.1 ทักษะการฟัง

ทักษะการฟังเป็นทักษะแรกและเป็นทักษะที่สำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ ต่อไป (ดวงเดือน แสงชัย, 2533, หน้า 12) Rivers (1983, pp. 59-60) ได้ให้ความหมายของทักษะการฟังว่า ทักษะการฟังเป็นทักษะในการทำความเข้าใจเสียงที่ได้ยิน โดยผู้ฟังจะรับเอาคำพูดที่ได้ยิน ตลอดจนการขึ้นลงของเสียงมาตีความให้เกิดความหมายขึ้น ซึ่งในการตีความหรือการทำความเข้าใจสิ่งที่ได้ยินนั้น ผู้ฟังต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบประสานกันของระบบเสียง คำศัพท์ โครงสร้าง การเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ระหว่างข้อความของสิ่งที่ได้ยิน รวมถึงความสามารถในการนำประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมตลอดจนการใช้บริบทของการฟังมาช่วยทำให้สิ่งที่ได้ฟังมีความหมายและเกิดความเข้าใจ (Bacon, 1989, p. 543; Rost,

1991, p. 3) ส่วน ศิธร แสงธนู และคิด พงศทัต (2521, หน้า 2-4) กล่าวว่า ทักษะการฟัง หมายถึง การที่ผู้ฟังสามารถแยกความแตกต่างของหน่วยเสียง คำ หรือ โครงสร้างต่าง ๆ ของสิ่งที่ได้ยินแล้ว ทำความเข้าใจความหมายว่าผู้พูดกล่าวถึงอะไร และถ้าผู้ฟังสามารถตอบโต้ได้ถูกต้องก็แสดงว่าผู้ฟังมีทักษะในการฟัง เจียรนัย พงษ์ศิริวาทย์ (2539, หน้า 102) กล่าวเสริมว่า การฟังเป็นกระบวนการของสมองหลายขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการได้ยิน เป็นความสามารถทางสติปัญญา เป็นความสามารถที่จะรับรู้สิ่งที่ได้ยิน จับความและตีความของสิ่งที่รับรู้ได้เข้าใจและจดจำนำเอาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวสรุปได้ว่า ทักษะการฟังไม่เพียงหมายถึงการได้ยินเท่านั้น หากรวมถึงการทำความเข้าใจความหมายของสิ่งที่ได้ยิน โดยผู้ฟังจะต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของภาษาและประสบการณ์ของตนมาช่วยในการตีความหมายของสิ่งที่ได้ยินให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการสื่อสารของผู้พูดด้วย

การฟังแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด ได้แก่ การฟังแบบปกติทั่วไป (Casual listening) และการฟังอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Focused listening) ซึ่งการฟังแบบปกติทั่วไปเป็นการฟังโดยไม่มีเป้าหมายใดเป็นพิเศษและผู้ฟังไม่ได้ตั้งใจฟังมากนัก เช่น การฟังวิทยุในขณะที่ทำอย่างอื่นไปด้วย ส่วนการฟังอย่างมีจุดมุ่งหมาย หมายถึง การฟังที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน และต้องฟังเพื่อรับข้อมูล ผู้ฟังฟังอย่างตั้งใจและทราบว่าตนเองต้องการฟังอะไร เช่น การฟังครูสอน หรือการฟังข่าว ทั้งนี้ในการเรียนภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนจะต้องฝึกการฟังทั้งสองชนิดอย่างตั้งใจและมีจุดมุ่งหมาย ถึงแม้ว่าจะอยู่ในบริบทที่มีการฟังแบบปกติทั่วไป เช่น การสนทนาแบบสบาย ๆ เนื่องจากผู้เรียนไม่คุ้นเคยกับการฟังภาษาต่างประเทศเหมือนภาษาของตนเอง ดังนั้นการฝึกให้มีทักษะการฟังที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรับทราบข้อมูลข่าวสาร แบ่งปันความรู้สึก หรือเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสนทนาได้ (Huang, 1993, pp. 8-9)

สำหรับจุดมุ่งหมายของการฟังนั้น โดยทั่วไปแล้ว ผู้ฟังมีจุดมุ่งหมายในการฟัง 3 ประการ ดังที่เจียรนัย พงษ์ศิริวาทย์ (2539, หน้า 101-103) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. ฟังเพื่อความเพลิดเพลิน ได้แก่ การฟังเรื่องราวที่สนุกสนานชวนให้เกิดความนึกฝัน หรือจินตนาการ ผู้ฟังฟังแล้วเกิดความสุข ความบันเทิง ผ่อนคลายความตึงเครียดและคลายความวิตกกังวลใจ

2. ฟังเพื่อความรู้ ได้แก่ การฟังเรื่องราวที่เกี่ยวกับวิชาการข่าวสารและข้อแนะนำต่าง ๆ การฟังเพื่อความรู้นี้ ผู้ฟังจะต้องฟังให้เข้าใจ ใช้ความคิดและจดจำสาระสำคัญไว้ให้ได้

3. ฟังเพื่อให้ได้รับคติชีวิตหรือความจรรโลงใจ การฟังประเภทนี้ สำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันมาก เพราะผู้ฟังจะต้องใช้วิจารณญาณในการฟังเพื่อเลือกเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ

และรู้จักปฏิเสธในสิ่งที่ตนเห็นว่าไม่ถูกไม่ควร ซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และเป็นไปในทางสร้างสรรค์เพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

ในบริบทของการเรียนการสอนภาษา ผู้สอนไม่ควรเน้นการสอนโดยมีจุดมุ่งหมาย อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว บทเรียนการสอนพึงควรให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้และเก็บเกี่ยว เนื้อหาสาระของภาษาตลอดจนถึงสาระที่มีประโยชน์กับผู้เรียนและได้ความเพลิดเพลินไปพร้อมกัน ด้วย ซึ่งกิจกรรมการฟังที่ประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมายในลักษณะนี้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การ เรียนรู้เกิดขึ้นได้ดี (Rost, 1991, pp. 206-210) และระหว่างที่ผู้ฟังกำลังฟังบางสิ่งบางอย่าง ผู้ฟัง จะเกิดพฤติกรรมการฟังซึ่ง Valette (1967, pp.141-149 อ้างใน วรวรรณ เปลียนบุญเลิศ, 2539, หน้า 73) จำแนกออกเป็น 5 ระดับได้ดังนี้ คือ

1. การรับรู้ (Perception) ในระดับนี้ผู้ฟังจะสังเกตความแตกต่างของภาษาเกี่ยวกับ เสียง คำ การเน้น และระดับเสียงขึ้นลงของข้อความ
2. การระลึก (Recognition) ในระดับนี้ผู้ฟังเข้าใจความหมายของข้อความสั้น ๆ ที่ได้ยิน
3. การรับความคิด (Reception) ผู้ฟังเข้าใจสัญลักษณ์ทางไวยากรณ์ คำศัพท์ ประโยค และบทความสั้น ๆ
4. ความเข้าใจ (Comprehension) ผู้ฟังสามารถเข้าใจคำอธิบายหรือ คำสอน รู้จัก จับความของข้อความที่ได้ยิน แม้จะมีคำที่ไม่รู้ความหมายแทรกอยู่ และสามารถฟังข้อความที่พูด อย่างรวดเร็วได้
5. การวิเคราะห์ (Analysis) ผู้ฟังเข้าใจและแยกประเภทของข้อความที่ฟังได้ว่า เป็น ภาษามาตรฐานหรือไม่ ตลอดจนเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และความมุ่งหมายของผู้พูดจาก น้ำเสียงและถ้อยคำที่เน้น ผู้ฟังสามารถประเมินผลได้ว่า ภาษาที่ได้รับฟังนั้นเหมาะสมที่จะใช้ในการ สื่อความคิดหรือไม่

ส่วน Rivers (1983, p. 92) ได้แบ่งระดับการฟัง 2 ระดับ คือ

1. ระดับการรับรู้ (Recognition level) เป็นระดับการฟังเพื่อแยกแยะกลุ่มคำหรือวลี ซึ่ง มีความสัมพันธ์กันในโครงสร้าง เวลา คำขยาย รวมถึงระดับเสียงสูงต่ำในประโยค
2. ระดับการเลือก (Level of selection) เป็นระดับการฟังที่ผู้ฟังฟังเพื่อจับใจความ สำคัญของการสื่อความหมาย ผู้ฟังจะต้องตั้งใจฟังเพื่อเลือกเอาใจความสำคัญของสิ่งที่ได้ยิน เพื่อที่จะสามารถฟังภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ทั่วไปได้เข้าใจ

จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการฟังเริ่มจากระดับของการจำแนกเสียง การแยกประเภทของคำ การเข้าใจคำศัพท์ และโครงสร้างประโยค การเข้าใจความหมายของข้อความที่ได้ยิน ตั้งแต่ข้อความสั้น ๆ ไปจนถึงข้อความที่ยาว ตลอดจนถึงความสามารถที่จะวิเคราะห์ เลือกสรร และประเมินคุณค่าของสิ่งที่ได้ฟัง ซึ่งในการเรียนการสอน เมื่อผู้สอนตระหนักถึงพฤติกรรมหรือระดับของการฟังดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้สอนก็จะสามารถจัดเตรียมการสอนฟังหรือแบบฝึกทักษะการฟังได้โดยยึดพฤติกรรมการฟังดังกล่าวเป็นแนวทาง และจัดเพื่อให้เหมาะสมกับวัยและระดับความรู้ของผู้เรียน

การสอนทักษะการฟัง

การสอนทักษะการฟัง เป็นกระบวนการในการฝึกให้ผู้เรียนได้ฟังเสียงและสำเนียง ที่ถูกต้องตามหลักของภาษา การสอนการฟังประกอบด้วยขั้นตอนและรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ทิพพิติ อ่องแสงคุณ, 2535, หน้า 32)

- ขั้นแรก ผู้สอนออกเสียงนำเป็นตัวอย่าง 2-3 ครั้ง
- ขั้นที่สอง ผู้เรียนออกเสียงตาม
- ขั้นที่สาม ผู้สอนแก้ไขผู้ที่ออกเสียงไม่ถูกต้อง
- ขั้นที่สี่ ผู้เรียนฝึกออกเสียงจนคล่องแคล่วชัดเจนและถูกต้อง

จากขั้นตอนการสอนฟังดังกล่าว จำเป็นต้องมีการฝึกฝนทักษะการฟังเพิ่มเพื่อให้ผู้เรียนจดจำและแยกแยะเสียงได้ถูกต้อง โดย Paulston (อ้างใน สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2540, หน้า 159) ได้เสนอแนะขั้นตอนในการฝึกทักษะการฟังสรุปได้ดังนี้

1. กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและให้ผู้เรียนรู้จุดมุ่งหมายของการฝึกทักษะการฟังว่าเมื่อฟังจบแล้วจะต้องตอบคำถาม ปฏิบัติตาม หรือเขียนเรื่องราว
2. ให้ผู้เรียนฟังข้อความหรือเรื่องราวที่เตรียมไว้ ข้อความหรือเรื่องราวนั้นควรใช้ความเร็วปกติ ผู้ฟังสามารถฟังซ้ำได้เมื่อต้องการ จำนวนครั้งขึ้นอยู่กับความยากง่ายของเรื่องที่ฟังหรืองานที่ให้ปฏิบัติ
3. ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดหรืองานที่มอบหมายให้หลังจากการฟังแล้ว
4. ให้ข้อมูลย้อนกลับเมื่อมีการตรวจ เพื่อเป็นกำลังใจ หรือแก้ไขข้อบกพร่อง

วิธีการและการจัดกิจกรรมการสอนทักษะการฟัง ควรปฏิบัติตามลำดับจากง่ายไปหายาก ดังนี้ (ทิพพดี อ่องแสงคุณ, 2535, หน้า 33)

1. การฟังเสียงพยัญชนะ คำเดี่ยว วลีและประโยค ทำได้โดยให้แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น ปฏิบัติตามคำสั่ง วาดรูป เล่นเกม โดยให้สังเกตการเน้นเสียงหนักเบาในคำ เสียงพยัญชนะต้น กลาง หรือท้ายคำ และระดับเสียงสูงต่ำในประโยค

2. การฟังโดยพยายามเชื่อมโยงคำต่าง ๆ ที่ได้ยินเป็นกลุ่มที่มีความหมายเพื่อให้จำง่าย เช่น พยายามสร้างจินตนาการจากคำเป็นภาพ ซึ่งจะเป็นภาพที่สวยงามหรือเป็นภาพตลกก็ได้ เพื่อให้จำสิ่งที่ได้ฟังได้นานขึ้นและเกิดความสนใจที่จะฟังต่อไป

3. การฟังเนื้อเรื่องสั้น ๆ ควรมีคำศัพท์และโครงสร้างที่นักเรียนรู้จัก โดยให้ผู้ฟังสรุปว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ใครทำอะไรหรือไม่ได้ทำอะไร มีเนื้อหาสำคัญอย่างไร

4. การฟังบทสนทนาหรือข้อความต่าง ๆ ควรเป็นบทสนทนาหรือข้อความที่อยู่ในชีวิตประจำวัน

สำหรับลำดับขั้นในการสอนฟังนั้น คล้ายคลึงกันกับลำดับขั้นการสอนทักษะทุกทักษะ คือ (ทิพพดี อ่องแสงคุณ, 2535, หน้า 33)

1. ตั้งจุดประสงค์ ซึ่งประกอบไปด้วยจุดประสงค์ปลายทางและจุดประสงค์นำทาง
2. การดำเนินการสอน โดยการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์นำทาง
3. การฝึกฟังและพูด ผู้สอนดำเนินการฝึกโดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับ

จุดประสงค์ปลายทาง

4. การถ่ายโอน เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนนำบทเรียนนั้นมาพลิกแพลง หรือเปลี่ยนใช้ใน ชีวิตประจำวัน เช่น ปรับเปลี่ยนบทสนทนาที่เรียนมาเป็นบทสนทนาใหม่ได้

สรุปได้ว่า การสอนทักษะการฟังนั้น ในขั้นต้น ผู้เรียนควรได้รับการฝึกให้ฟังเสียงและ สำเนียงที่ถูกต้องของภาษา เน้นการฝึกฝนทักษะการฟัง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจับเสียงและ สำเนียงของคำหรือประโยคได้ถูกต้อง จากนั้น จึงเป็นการสอนการฟังเพื่อความเข้าใจ ซึ่งวิธีการ และการเรียนการสอนควรเริ่มจากเนื้อหาที่ง่ายและค่อย ๆ ยากและซับซ้อนขึ้นตามลำดับ โดยมี ขั้นตอนการเรียนการสอนที่ชัดเจน ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับ ของผู้เรียน

การพัฒนาทักษะการฟัง

การฟังเป็นทักษะที่สำคัญ ผู้เรียนจะไม่เกิดทักษะการพูด ถ้าไม่ได้รับการฝึกทักษะการฟังอย่างเพียงพอมาก่อน ทักษะการฟังของผู้เรียนอาจพัฒนาขึ้นได้ ถ้าได้รับการฝึกฝนที่ดี ผู้ที่ได้รับการฝึกจะมีทักษะสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกเป็นอันมาก (วรวรรณ เปลี่ยนบุญเลิศ, 2540, หน้า 73) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้เรียนได้รับการฝึกการฟังอย่างเข้มข้นมาก่อนในระยะเริ่มเรียน ผู้เรียนจะมีแนวโน้มที่จะมีความสามารถในการออกเสียงได้ดี มีความคุ้นเคยต่อเสียงภาษา สามารถตอบสนองต่อเสียงของภาษาใหม่ได้เร็วและมีแนวโน้มที่จะพูดได้ด้วยตนเองเป็นบางส่วน โดยไม่ต้องฟังครูทั้งหมด (บาร์จ โตรตัน, 2524, หน้า 61) ในการพัฒนาทักษะการฟัง ผู้เรียนจำเป็นต้องได้ฟังภาษาพูดและฝึกการฟังในหลาย ๆ รูปแบบอย่างเพียงพอ และสิ่งที่สำคัญ คือ ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการฟัง และพัฒนาความต้องการที่จะเข้าใจสิ่งที่ได้ฟังนั้นด้วย (Rost, 1991, p. 5)

Rost (1991, p. 7) ได้เสนอแนะหลักการและแนวทางที่ผู้สอนจะสามารถช่วยผู้เรียนในการพัฒนาทักษะการฟังได้ ดังนี้

1. ทักษะการฟังพัฒนาจากการมีปฏิสัมพันธ์ในทางตรง (Face-to-face interaction) เพราะการสื่อสารกันในทางตรง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับตัวป้อนของภาษาใหม่และได้ตรวจสอบความสามารถในการฟังของตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กันในทางตรงจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะการฟังเพื่อให้เข้าใจความหมายได้
2. การฟังสามารถพัฒนาขึ้นได้โดยการมุ่งความสนใจ (Focus) ไปที่ความหมายและความพยายามที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่รวมทั้งเนื้อหาสำคัญของสิ่งที่ได้ฟัง การให้ความสนใจ ความหมายและการมีวัตถุประสงค์ในการฟังจะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ทั้งความสามารถทางภาษาและอวัยวะภาษาในการทำความเข้าใจสิ่งที่ได้ฟัง
3. ความสามารถในการฟังพัฒนาขึ้นได้โดยการจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจ การมีเป้าหมายเฉพาะในการฟัง และการที่ผู้เรียนสามารถประเมินความสามารถของตนในการฟัง ถ้าผู้สอนจัดกิจกรรมที่ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในการฟัง ผู้เรียนก็จะมีโอกาสในการประเมินความสำเร็จของตนเองและทบทวนสิ่งที่ได้ฟังได้
4. การฟังพัฒนาได้โดยการใส่ใจกับความถูกต้องและการวิเคราะห์รูปแบบของภาษา โดยการรับฟังคำและการออกเสียงที่ถูกต้องในขณะที่ผู้เรียนกำลังอยู่ในกิจกรรมการฟังเพื่อเข้าใจความหมายนั้น ผู้เรียนจะมีความก้าวหน้าในการฟังอย่างสม่ำเสมอและเกิดความมั่นใจในการฟัง

ส่วนบทบาทของผู้สอนในการช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการฟังได้นั้น Rost (1991, pp. 6-7) ได้ให้ข้อเสนอแนะทั้งที่เป็นการปฏิบัติทั่วไปและสำหรับการนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการฟังในห้องเรียนได้ กล่าวคือ ในการปฏิบัติโดยทั่วไป ผู้สอนควรพูดภาษาอังกฤษกับผู้เรียนในทุก ๆ สถานการณ์เท่าที่เป็นไปได้ พยายามทำให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สำคัญในการสื่อสารในห้องเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ แนะนำแหล่งข้อมูลหรือสื่ออื่น ๆ ที่ผู้เรียนสามารถใช้ในการฝึกทักษะการฟังได้ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนหาโอกาสที่จะฟังภาษาอังกฤษนอกห้องเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการฟังด้วยตนเอง

สำหรับแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น Rost เสนอแนะว่า ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการฟังที่ทำให้ผู้เรียนสนใจ จัดให้มีจุดมุ่งหมายของการฟังที่ทำนายและสมจริง มีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้ฟังทราบความสามารถในการฟังของตนเอง กิจกรรมนั้นควรมุ่งการสอนมากกว่าการทดสอบ ให้รางวัลเมื่อผู้เรียนพยายามให้เหตุผลที่น่าเชื่อถือมากกว่าการเน้นคำตอบที่ถูกต้อง ควรมีการติดตามและบันทึกความก้าวหน้าของผู้เรียนในระหว่างเรียน และผู้สอนควรคิดหรือทดลองหาวิธีการสอนที่มีความเหมาะสมและแปลกใหม่อยู่เสมอ

นอกจากนี้ Huang (1993, pp. 10-15) ยังได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาทักษะการฟังของผู้เรียนไว้ดังนี้

1. ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การฟังภาษาที่ใช้ในสถานการณ์จริงให้มากที่สุด ผู้เรียนจะได้เกิดความคุ้นเคยกับจังหวะ โครงสร้างและความต่อเนื่องของภาษา ดังนั้นการใช้ภาษาอังกฤษให้มากที่สุดจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการฟังในสถานการณ์จริง
2. ผู้สอนควรใช้สื่อที่มองเห็นได้ในการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ได้ฟัง โดยเฉพาะกับผู้เรียนในระดับต้น ตัวอย่างสื่อดังที่กล่าวมา ได้แก่ ภาพ แผนที่ แผนภูมิ หนังสือ สไลด์ หรือการวาดรูปบนกระดานดำ เป็นต้น
3. ผู้สอนควรให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้เรียนก่อนการฟังเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ได้ฟังมากขึ้น ทั้งนี้อาจทำได้โดยการแสดงรูปภาพ จัดให้มีการอภิปรายหรือคาดเดาสถานการณ์ที่จะได้ฟัง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนให้ความสนใจในการฟังมากขึ้น
4. ผู้สอนควรอธิบายเหตุผลหรือวัตถุประสงค์ในการฟังแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเตรียมตัวฟังอย่างตั้งใจและสามารถเลือกฟังเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ได้ โดยบางครั้งผู้เรียนไม่จำเป็นต้องใส่ใจกับรายละเอียดที่ไม่จำเป็นหรือต้องเข้าใจคำศัพท์ทุกคำจากสิ่งที่ได้ฟัง

5. ผู้สอนควรให้ผู้เรียนทราบว่า การฟังเป็นทั้งการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ผู้ฟังควรฟังอย่างตั้งใจเพื่อจะได้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้พูดสื่อออกมา ไม่ว่าจะเป็นภาษา น้ำเสียง ท่าทาง ล้วนมีความหมายทั้งสิ้น และผู้สอนควรสอนให้ผู้เรียนรู้จักเทคนิคในการสนทนา เช่น การหยุด การสนทนา หรือการลา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ฟังที่มีประสิทธิภาพ

สำหรับหน้าที่ของผู้สอนในการสอนฟังนั้น ผู้สอนควรจัดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การฟังอย่างหลากหลายและไม่ใช้เครื่องเล่นแถบเสียงเพียงอย่างเดียว ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการฟังทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยผู้สอนควรทำให้การฟังนั้นมีความหมายสำหรับผู้เรียนให้มากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ได้ฟังและปรับปรุงความสามารถในการฟังของพวกเขา ช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจและประสบความสำเร็จในการฟัง ไม่เน้นการทดสอบ แต่ควรประเมินความสามารถในการฟังของผู้เรียนในแง่ของการประสบความสำเร็จในการสื่อสาร (Huang, 1993, p. 15)

สรุปได้ว่า สิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาทักษะการฟัง ได้แก่ การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการฟังจากสถานการณ์ที่หลากหลายทั้งที่เป็นจริงหรือสมจริง เน้นเนื้อหาการฟังที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน ผู้สอนควรใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ได้ฟังให้มากที่สุด และช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเทคนิคในการฟังและเรียนรู้การเป็นผู้ฟังที่มีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะของการเล่านิทานกับหลักการและแนวทางการพัฒนาทักษะการฟังดังข้างต้นแล้ว พบว่า กิจกรรมการเล่านิทานมีลักษณะที่จะช่วยพัฒนาทักษะการฟังของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ การเล่านิทาน จัดเป็นการนำเสนอประสบการณ์ทางภาษาให้แก่ผู้เรียน โดยในเนื้อหาของภาษานั้นก็แสดงถึงการใช้ภาษาตามสภาพความเป็นจริงในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นในนิทาน และนิทานก็ยังเป็นสิ่งที่ผู้เรียนซึ่งอยู่ในวัยเด็กให้ความสนใจและมีความต้องการที่จะฟังอยู่แล้ว ถ้าผู้สอนสามารถเล่านิทานได้อย่างสนุกสนานและสมจริงสมจังประกอบกับการใช้ท่าทาง น้ำเสียงและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและติดตามการฟังได้ด้วยแล้ว ทักษะการฟังของผู้เรียนก็มีโอกาสเพิ่มพูนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้เรียนได้ฝึกการฟังโดยการฟังนิทานอย่างสม่ำเสมอ ดังที่พบในงานวิจัยของ Vivas (1996, pp. 46-189) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการเล่านิทานที่มีต่อเรียนรู้ภาษา กับผู้เรียนในระดับอนุบาลและชั้นเรียนเกรด 1 ซึ่งพบว่า ผู้เรียนที่ได้ฟังนิทานเป็นประจำติดต่อกันเป็นเวลา 14 สัปดาห์ มีทักษะในการฟังที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แตกต่างจากผู้เรียนที่ไม่ได้ฟังนิทานในระยะเวลาเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Reynolds (1992) ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้เรียนในชั้นเรียนเกรด 7 มีพัฒนาการในด้านทักษะการฟังมากขึ้น หลังจากที่ได้เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมการ

เล่านิทานซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในวิชาเลือกเสรีที่ผู้เรียนเลือกเรียน จากประโยชน์และผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเลือกใช้กิจกรรมการเล่านิทานในการส่งเสริมทักษะการฟังของนักเรียน

2.2 ทักษะการพูด

การพูดเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่สำคัญและเป็นทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้ทักษะอื่นเช่นเดียวกับการฟัง โดยการพูดนั้นหมายถึง การแสดงออกซึ่งความคิด ความต้องการทางวาจา โดยใช้ภาษาเป็นสื่อ (วิไลพร ธนสุวรรณ, 2530, หน้า 24) เป็นการกล่าวออกเสียงเป็นถ้อยคำ วลี หรือประโยค รวมถึงการใช้กิริยาท่าทางเพื่อถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึกและความต้องการของผู้พูดให้ผู้ฟังได้รับรู้และเกิดการตอบสนอง (สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2540, หน้า 167) โดยในการพูดนั้น ผู้พูดจะต้องเข้าใจในสิ่งที่ตัวเองพูดและรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของเจ้าของภาษาด้วย การพูดเพื่อสื่อสารเป็นกระบวนการสองทิศทางและเกี่ยวข้องกับการฟังโดยตรง โดยผู้พูดเป็นผู้ส่งข้อมูลให้กับผู้ฟังซึ่งต้องตีความและทำความเข้าใจข้อมูลแล้วตอบสนอง มีการแลกเปลี่ยนบทบาทกันเป็นผู้พูดและผู้ฟังอย่างต่อเนื่อง ผู้พูดจะต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้ (Byrne, 1979, p. 8)

ในการฝึกทักษะการพูดภาษาต่างประเทศนั้น ผู้พูดจะต้องมีความรู้ในเรื่องระบบภาษาของภาษานั้น ๆ สามารถออกเสียงสระ พยัญชนะ เสียงเน้นหนัก ระดับเสียงสูงต่ำ ตลอดจนจังหวะการออกเสียงได้ถูกต้อง สามารถนำคำศัพท์ต่าง ๆ มาผูกเป็นประโยคได้ถูกต้องตามหลักของภาษานั้น ๆ และมีความสามารถที่จะสื่อความหมาย ถ่ายทอดความคิดออกมาให้ผู้ฟังเข้าใจได้ ทั้งนี้ ในการพูด นอกเหนือจากที่ผู้พูดจะต้องใช้ทั้งคำพูด กิริยาท่าทางหรือวิธีการอื่น ๆ ประกอบการพูดเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้แล้ว ผู้พูดจะต้องมีความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมในการสื่อสารหรือการใช้ภาษาในโอกาสต่าง ๆ ของเจ้าของภาษาด้วย เพื่อให้การพูดมีความเหมาะสมถูกต้องตามสถานการณ์และมีประสิทธิภาพ (บำรุง ไตรรัตน์, 2524, หน้า 53; วาสนา โกวิทยา, 2525, หน้า 174; สุภัทรา อักษรานุเคราะห์, 2532, หน้า 53-54) ทั้งนี้ ได้มีการแบ่งระดับความสามารถในการพูดภาษาต่างประเทศออกเป็นขั้นต่าง ๆ 5 ขั้น (Valette & Disick, 1972, pp. 152-153) ดังนี้

1. ขั้นกลไก ผู้เรียนสามารถพูดเลียนแบบเสียงของเจ้าของภาษาได้และสามารถจำคำประโยค ข้อความ หรือบทสนทนา โดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจคำ หรือข้อความเหล่านั้น
2. ขั้นความรู้ ผู้เรียนสามารถพูดโดยใช้คำศัพท์ และไวยากรณ์ ที่เรียนมาอย่างเข้าใจความหมาย

3. ขั้นถ่ายโอน ผู้เรียนสามารถสร้างประโยคใหม่ ๆ โดยใช้ไวยากรณ์ที่เรียนมาแล้วได้อย่างถูกต้อง

4. ขั้นสื่อสาร ผู้เรียนสามารถพูดสื่อความหมายให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างคล่องแคล่ว

5. ขั้นวิพากษ์วิจารณ์ ผู้เรียนสามารถพูดแสดงความคิดเห็นโดยใช้คำ น้ำเสียง และจำนวนเหมาะสมกับสถานการณ์

สรุปได้ว่า การพูด หมายถึง การแสดงออกโดยใช้คำพูดเพื่อสื่อความหมายตามความต้องการของผู้พูด ทั้งนี้ ในการพูด ผู้พูดจะต้องรู้จักเลือกใช้ภาษาและกริยาท่าทางประกอบ การพูดที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้ และการมีทักษะการพูดภาษาต่างประเทศในเบื้องต้น ผู้พูดจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเสียง คำศัพท์และโครงสร้างของภาษานั้น รวมทั้งสามารถกล่าวถ้อยคำเพื่อสื่อความหมายเป็นภาษานั้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเป็นที่เข้าใจได้ตามลำดับ ซึ่งระดับความสามารถในการพูดภาษาต่างประเทศแบ่งได้หลายระดับ เริ่มจากระดับการออกเสียง และระดับการสื่อสารจากการใช้ภาษาง่าย ๆ สั้น ๆ จนถึงระดับการ แสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นระดับที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

การสอนทักษะการพูด

ทักษะการพูดเป็นทักษะด้านการแสดงออก (Productive skill) ซึ่งนอกจากผู้พูดจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับภาษาและสิ่งที่พูดแล้ว ผู้พูดยังจำเป็นต้องได้รับการฝึกเพื่อให้สามารถพูดสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการฝึกพูดภาษาต่างประเทศด้วยแล้ว จำเป็นต้องใช้เวลาในการฝึก ต้องอาศัยแรงจูงใจและความถนัดของผู้เรียน รวมทั้งสภาพการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย การสอนพูดที่ดีนั้นต้องให้ภาษาที่พบจริงในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องรอบ ๆ ตัวของผู้เรียน และขั้นตอนการฝึกพูดก็ควรสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 21) ซึ่งในการสอนพูดเบื้องต้นนั้น การเรียนการสอนควรมุ่งเน้นเกี่ยวกับความถูกต้องของการใช้ภาษา (Accuracy) ทั้งในเรื่องของเสียง คำศัพท์ ไวยากรณ์ และ กระบวนประโยค (Patterns) เน้นการจัดกิจกรรมฝึกการพูดที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติอยู่ภายในแบบหรือตัวอย่างที่กำหนดให้ เมื่อผู้เรียนเกิดความเคยชินและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการพูดมากขึ้นแล้ว กิจกรรมการฝึกทักษะการพูดจึงควรเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ได้ อย่างคล่องแคล่ว (Fluency) ในสถานการณ์ต่าง ๆ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการใช้ภาษามากขึ้น (กรมวิชาการ, 2540, หน้า 7-12) กล่าวได้ว่า การสอนทักษะการพูดแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับเตรียมตัว เป็นการสอนให้พูดเลียนแบบตัวอย่าง เช่น การเลียนแบบประโยคที่ถูกต้องจากผู้สอน หรือจากเครื่องเล่นแถบเสียง และการท่องจำประโยคพื้นฐานต่าง ๆ ในระดับนี้ ผู้เรียนจะต้องฟังและฝึกออกเสียงต่าง ๆ จนเกิดความคุ้นเคย(บำรุง ไตรรัตน์, 2524, หน้า 62)

2. ระดับการแสดงออก เป็นระดับที่ผู้เรียนสามารถพูดแสดงความต้องการของตนเองออกไปให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้หลังจากที่ผู้เรียนสามารถจำคำและประโยคได้พอสมควร เมื่อพิจารณาการสอนพูดตามระดับดังกล่าวข้างต้น บทเรียนมักจะเป็นบทสนทนาหรือการเล่าเรื่อง โดยแบ่งการสอนออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ตามระดับความง่ายไปหายาก (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 22)

นอกจากนี้ วิไลพร ธนสุวรรณ (2530, หน้า 24) ได้ให้หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการสอนพูดไว้ดังนี้

1. การพูดควรเริ่มจากการฝึกบทสนทนาสั้น ๆ และประโยคแบบต่าง ๆ
2. หลังจากการสอนบทสนทนา ผู้สอนควรโยงเรื่องในบทสนทนาให้สัมพันธ์กับสถานการณ์จริง เช่น บทสนทนาเกี่ยวกับเรื่องอาชีพ ให้ถามนักเรียนเกี่ยวกับอาชีพของผู้ปกครอง
3. กระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกพูดและใช้ภาษาอังกฤษให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สร้างความรู้สึกที่ดีแก่ผู้เรียน โดยการใช้กำลังใจไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกกลัวว่าจะพูดผิดหรืออายที่จะพูด
4. แก้อخطاءผิดพลาดในการออกเสียงหรือพูดผิดหลักไวยากรณ์เฉพาะในระหว่างฝึกเท่านั้น เมื่อถึงขั้นพูดโดยเสรีแล้ว ควรจะดูให้สามารถสื่อสารได้เข้าใจเท่านั้น
5. เลือกใช้เอกสารหรือวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน

ทั้งนี้ การสอนพูดควรจะเริ่มจากง่ายไปหายาก เช่น เริ่มจากการฝึกให้ตั้งคำถามและตอบคำถามที่เป็นหัวข้อง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เช่น การขอเรื่องส่วนตัว คำถามเพื่อชักชวนความเข้าใจ หรือคำถามเกี่ยวกับไวยากรณ์ ต่อไปจึงเป็นการฝึกบทสนทนาที่มีประโยคสั้น ๆ ที่ทำให้จำได้ง่ายและรวดเร็ว สามารถนำไปใช้ได้ทันที จากนั้นจึงเป็นการฝึกให้เล่าเรื่อง โดยกำหนดหรือจัดให้มีสถานการณ์ขึ้นแล้วให้ผู้เรียนเล่าเรื่อง อาจเป็นการเล่าคนเดียวหรือผลัดกันเล่าคนละประโยคก็ได้ โดยจุดหมายปลายทางของการสอนพูด คือ ให้ผู้เรียนสามารถพูดได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่วเช่นเดียวกับเจ้าของภาษา

สำหรับขั้นตอนการสอนกิจกรรมการพูดนั้น Scott (1981:70 อ้างใน สมิตรา อังวัฒนกุล, 2540, หน้า 167) ได้นำเสนอแนะขั้นตอนการสอนไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นบอกวัตถุประสงค์ ผู้สอนควรจะต้องบอกให้ผู้เรียนรู้ถึงสิ่งที่จะเรียน

2. ขั้นเสนอเนื้อหา การเสนอเนื้อหาควรจะเป็นรูปบริบท ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนสังเกตลักษณะของภาษา ความหมายของข้อความที่จะพูด ซึ่งจะต้องขึ้นกับบริบท เช่น ผู้พูดเป็นใคร มีความรับผิดชอบกับคู่สนทนาอย่างไร คู่สนทนาพยายามจะบอกอะไร สิ่งที่พูด สถานที่พูด และเนื้อหาที่พูดมีอะไรบ้าง

3. ขั้นการฝึกและการถ่ายโอน การฝึกจะกระทำทันทีหลังการเสนอเนื้อหา อาจจะฝึกพูดพร้อม ๆ กัน หรือเป็นคู่ ผู้สอนควรให้ผู้ฟังได้ยินสำนวนภาษาหลาย ๆ แบบ และควรเป็นสำนวนภาษาที่เจ้าของภาษาใช้จริง รวมทั้งควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอย่างอิสระใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เป็นจริง

ส่วน Finocchiaro & Brumfit (1983:141 อ้างใน สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2540, หน้า 168-169) ได้เสนอกิจกรรมต่าง ๆ ในการสอนทักษะการพูดซึ่งผู้สอนอาจเลือกใช้ให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละระดับไว้ดังนี้

1. ให้ตอบคำถาม ซึ่งผู้สอนหรือเพื่อนในชั้นเป็นผู้ถาม
2. บอกให้เพื่อนทำตามคำสั่ง
3. ให้ผู้เรียนถามหรือตอบคำถามของเพื่อนในชั้น เกี่ยวกับชั้นเรียนหรือประสบการณ์ต่าง ๆ นอกชั้นเรียน
4. ให้บอกลักษณะวัตถุ สิ่งของต่าง ๆ จากภาพ
5. ให้เล่าประสบการณ์ต่าง ๆ ของนักเรียน โดยผู้สอนอาจให้คำสำคัญต่าง ๆ
6. ให้รายงานเรื่องราวต่าง ๆ ตามที่กำหนดหัวข้อให้
7. จัดสถานการณ์ต่าง ๆ ในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนใช้บทสนทนาต่าง ๆ กันไป เช่น ร้านขายของ ร้านอาหาร ธนาคาร เป็นต้น
8. ให้เล่นเกมต่าง ๆ ทางภาษา
9. ให้ได้วาทะ อภิปราย แสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่าง ๆ
10. ให้ฝึกการสนทนาทางโทรศัพท์
11. ให้อ่านหนังสือพิมพ์ไทย แล้วรายงานเป็นภาษาอังกฤษ
12. ให้แสดงบทบาทสมมติ

จากสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาเกี่ยวกับการสอนทักษะการพูด พอจะสรุปได้ว่า ในการสอนทักษะการพูดเบื้องต้น ผู้เรียนควรได้รับการฝึกการออกเสียง เลียนแบบเสียงพูดของเจ้าของภาษา และเน้นความถูกต้องในการใช้ภาษา จากนั้นจึงฝึกการพูดและการใช้ภาษา และใช้ประโยคที่มีความยาวและซับซ้อนขึ้นตามลำดับ ผู้เรียนควรมีโอกาสได้ฝึกการพูดในสถานการณ์ต่าง ๆ

ให้มากที่สุดและเกิดความมั่นใจในการพูด นอกจากนี้ เนื้อหาของภาษาในกิจกรรมการพูดควรเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในสถานการณ์จริงนอกห้องเรียนได้

การพัฒนาทักษะการพูด

ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีเกี่ยวกับทักษะการพูด มีสิ่งสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งคือ ผู้สอนจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ภาษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (เฉลิมพล ดาวเรือง, 2535, หน้า 59-64) โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 21-22)

1. สร้างความเคยชินในการพูดภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน

1.1 ทุกครั้งเมื่อเข้าชั้นเรียน ผู้สอนควรเริ่มต้นด้วยการทักทายเป็นภาษาอังกฤษด้วยรูปประโยคง่าย ๆ เพื่อเป็นการอุ่นเครื่องที่ดี เมื่อผู้เรียนสามารถพูดได้ตอบด้วยประโยคง่าย ๆ ได้ ก็จะมีกำลังใจและความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ทำให้กล้าแสดงออก กล้าพูดภาษาอังกฤษโดยไม่รู้ตัว

1.2 เมื่อจะออกคำสั่งให้ผู้เรียนทำอะไรก็ตาม ผู้สอนควรเลือกใช้คำสั่งเป็นภาษาอังกฤษอย่างง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับระดับชั้น หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาไทยที่ไม่จำเป็น ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้เรียนที่พูดไม่คล่องแคล่ว ช่วยให้ผู้เรียนกล้าพูดมากขึ้น

1.3 ฝึกให้ผู้เรียนใช้คำ หรือกลุ่มคำ หรือประโยคภาษาอังกฤษที่จำเป็น

2. สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน

ผู้สอนควรเลือกรูปประโยคที่เหมาะสมกับผู้เรียน เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เช่น เพลง เกม การสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติ อาจเป็นสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนด หรือผู้เรียนแต่งเอง เป็นต้น

3. สร้างความถูกต้องแม่นยำ

นอกจากการสร้างความเคยชินและสร้างความสนุกสนานแล้ว สิ่งที่ผู้สอนมองข้ามไม่ได้คือ ความถูกต้อง แม่นยำ ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องไวยากรณ์ กฎเกณฑ์ วิธีออกเสียงและสำเนียง มีความรู้เรื่องคำศัพท์และการนำภาษาอังกฤษไปใช้เป็นอย่างดี เพื่อจะเป็นรูปแบบที่ดีให้แก่ผู้เรียน

4. สร้างบรรยากาศ

ผู้สอนต้องรู้จักสร้างบรรยากาศ เริ่มตั้งแต่ผู้สอนก้าวเข้าชั้นเรียน โดยใช้กิจกรรมและสื่อต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ มีการเคลื่อนไหว เพลิดเพลินสนุกสนาน มีความกระตือรือร้นที่จะพูดภาษาอังกฤษโดยอิสระ ไม่ต้องรอให้ผู้สอนบังคับ นอกจากนี้ ผู้สอนจะต้องรู้จักจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการบรรยากาศการฝึกพูดภาษาอังกฤษ

5. สร้างความมั่นใจ

ผู้สอนต้องสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน นับตั้งแต่ก้าวแรกที่ผู้สอนก้าวเข้าชั้นเรียนด้วยบุคลิก ท่าทาง และน้ำเสียงที่น่าเชื่อถือและศรัทธา สร้างความเป็นกันเองให้คำชมเชยเมื่อผู้เรียนพูดได้ถูกต้อง และผู้สอนควรมีความอดทนคอยให้ความช่วยเหลืออย่างจริงใจ เมื่อพบว่า ผู้เรียนมีปัญหาในการพูด ให้โอกาส ให้กำลังใจ ผู้สอนควรหลีกเลี่ยงบรรยากาศที่เคร่งเครียดเกินไป พยายามให้ผ่อนคลายมากที่สุด เพื่อสร้างเจตคติที่ดีของผู้เรียนต่อการพูดภาษาอังกฤษ

สรุปได้ว่า การที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการพูดนั้น ผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเคยชินและมีโอกาสใช้ภาษาในการพูดให้มากที่สุด เน้นบรรยากาศการเรียนการสอนที่สนุกสนาน ไม่ก่อให้เกิดความเครียด และในขณะที่ผู้สอนจะต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ผู้สอนก็ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการใช้ภาษาด้วย

กิจกรรมการเล่านิทานเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาทักษะการพูดของผู้เรียนได้ เนื่องจากกิจกรรมการเล่านิทานเกี่ยวข้องกับการฟังซึ่งเป็นทักษะที่นำไปสู่การพูดโดยตรง เพราะก่อนที่ผู้เรียนจะเริ่มพูดได้นั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับประสบการณ์ในการฟังภาษาในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเพียงพอจนจึงจะสามารถพูดได้ (สมิตรา อังวัฒนกุล, 2540, หน้า 159) กิจกรรมการเล่านิทานเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทางภาษาจากการฟังอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการฟัง ประกอบกับบรรยากาศในการเล่านิทานที่ผ่อนคลายไม่เคร่งเครียดทำให้การรับรู้ภาษาเกิดขึ้นได้ดี การกระตุ้นให้เกิดการพูดจึงทำได้ง่ายขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาที่จะพัฒนาทักษะการพูดขึ้นได้ (Jenning, 1992, pp. 12-13) ดังที่พบในผลการวิจัยของ Isbell (1979 cited in Raines & Isbell, 1994, p. 264) ซึ่งได้จัดให้มีการเล่านิทานให้ผู้เรียนในระดับชั้นอนุบาลฟังเป็นเวลา 8 สัปดาห์ แล้วพบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านการพูดมากขึ้น และผลการวิจัยของ Battle (1993) พบเช่นเดียวกัน คือ การได้ฟังนิทานช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนซึ่งอยู่ในระดับชั้นอนุบาลเช่นกันพูดได้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพูดคุยในหัวข้อที่เกี่ยวกับนิทานที่ได้ฟัง

ผู้เรียนมีการสื่อสารกันมากขึ้น ทั้งในระหว่างที่มีการจัดกิจกรรมการเล่นเป็นเวลา 12 สัปดาห์ และหลังจากที่กิจกรรมนี้สิ้นสุดลง จากประโยชน์และผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำ กิจกรรมการเล่นมาช่วยพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนในการวิจัยครั้งนี้

2.3 การวัดและการประเมินผลทักษะฟัง-พูด

การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนโดยทั่วไปสามารถจัดทำได้ 2 แบบ ได้แก่ การวัดผลโดยการสร้างข้อสอบขึ้นเป็นเครื่องมือวัด และการประเมินผลจากพฤติกรรมทั่ว ๆ ไป ของผู้เรียนทั้งขณะอยู่ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ความ รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและความกระตือรือร้นต่อวิชาที่เรียน โดยผู้สอนสามารถทำ การวัดและประเมินผลได้ตลอดเวลาที่มีการเรียนการสอน (Informal testing) และทำการวัดผล อย่างเป็นทางการ (Formal testing) ทั้งที่เป็นข้อสอบย่อยหรือข้อสอบวัดผลการเรียนในตอน ปลายภาค การวัดและประเมินผลทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนก็สามารถจัดทำได้ใน ทำนองเดียวกัน โดยมีสิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะต้องพิจารณาในการออกข้อสอบ เช่น ข้อสอบควรมี จุดมุ่งหมายเฉพาะว่า จะวัดทักษะใด และเนื้อหาในข้อสอบก็ควรมุ่งเน้นการวัดทักษะนั้น เพื่อ มิให้ผู้เรียนต้องกังวลเกี่ยวกับทักษะอื่น (ดวงเดือน แสงชัย, 2533, หน้า 92-93) โดยมีวัตถุประสงค์ ในการวัดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้และตรงกับความต้องการของผู้เรียน อีกทั้ง ภาษาที่นำมาทดสอบก็ควรเป็นภาษาที่ใช้ตามสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน และในการ ออกข้อสอบ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย (กาญจนา ปราบพาล, 2532, หน้า 139-140)

การวัดและประเมินผลทักษะการฟัง

การวัดและประเมินผลทักษะการฟังสามารถทำควบคู่ไปกับการวัดผลทักษะการพูด หรือ จะวัดผลเพียงทักษะการฟังทักษะเดียวก็ได้ บารุค ไตรรัตน์ (2524, หน้า 186-189) กล่าวว่า ในการ วัดหรือทดสอบการฟังมักเกี่ยวข้องกับประเด็นหลัก 2 ประเด็น ได้แก่ การทดสอบการฟังแยกเสียง (Discrimination) ซึ่งหมายถึง การทดสอบความสามารถในการบอกความแตกต่างและความ คล้ายคลึงของเสียงในภาษาอังกฤษ และการทดสอบการฟังเพื่อความเข้าใจ (Comprehension) ซึ่งวัดว่าผู้ฟังสามารถเข้าใจเนื้อหาและจับใจความของเสียงพูดเป็นภาษาอังกฤษหรือไม่ การวัดผล ทักษะการฟังสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การวัดความถูกต้องในการฟังเสียงตัวอักษร การฟัง เสียงคำ การเน้นพยางค์ (Stress) การฟังเสียงประโยคกว่าประโยคนั้นแสดงความหมายอะไร เช่น บอกเล่า คำถาม คำสั่ง แปลกใจ ดีใจ หรือเสียใจ การให้ผู้เรียนฟังการสนทนาได้ตอบ ฟังข้อความ

หรือเรื่องราวแล้วเข้าใจ สามารถตอบคำถามได้ ทำตามคำสั่งหรือวาดภาพตามข้อความที่ได้ยินได้ (ดวงเดือน แสงชัย, 2533, หน้า 95; บำรุง ไตรรัตน์, 2524, หน้า 186-192) โดย Valette & Disick (1972, pp. 142-148) ได้เสนอแนวทางและวิธีการวัดและประเมินผลทักษะการฟังไว้ 5 ระดับ ดังนี้

1. ระดับทักษะกลไก ระดับนี้วัดความสามารถของผู้เรียนในการแยกเสียงต่าง ๆ ในภาษาต่างประเทศได้โดยไม่ต้องเข้าใจความหมาย เช่น
 - 1.1 บอกได้ว่าคำที่ได้ยินเป็นภาษาแม่หรือภาษาอังกฤษ
 - 1.2 บอกได้ว่าคำที่ได้ยินมีเสียงเหมือนกันหรือต่างกัน
 - 1.3 บอกได้ว่าคำที่ได้ยินจำนวน 3 คำ คำใดมีเสียงแตกต่างกันออกไป
 - 1.4 บอกได้ว่าประโยคที่ได้ยิน 2 ประโยคเหมือนกันหรือต่างกัน
 - 1.5 บอกเสียงเน้นหนักในคำที่ได้ยิน
2. ระดับความรู้ เป็นการวัดความสามารถในการเข้าใจความหมายของคำ หรือประโยคที่ได้ยิน เช่น
 - 2.1 ปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้ยิน
 - 2.2 เลือกภาพได้ตรงกับประโยคที่ได้ยิน
 - 2.3 เลือกประโยคที่มีความหมายเช่นเดียวกับประโยคที่ได้ยิน
3. ระดับถ่ายโอน ระดับนี้เป็นการวัดความสามารถในการเข้าใจคำพูดที่คุ้นเคยแต่อยู่ในสถานการณ์ใหม่ เช่น
 - 3.1 ฟังคำถามแล้วเลือกคำตอบที่เหมาะสม
 - 3.2 เลือกคำที่เหมาะสมเติมลงในประโยคที่ได้ยิน
 - 3.3 วาดภาพตามคำสั่งที่ได้ยิน
 - 3.4 ตอบได้ว่าสิ่งที่ได้ยินนั้นถูกต้องหรือไม่
 - 3.5 ฟังข้อความแล้วตอบคำถามได้ว่า ประโยคที่กำหนดให้มีความหมายถูกหรือผิดจากข้อความที่ได้ยิน
 - 3.6 ฟังข้อความแล้วเลือกคำตอบมาเติมประโยคที่ได้ยินได้ถูกต้องตามข้อความที่ได้ยิน
4. ระดับสื่อสาร ระดับนี้วัดความสามารถในการจับใจความสำคัญ และความหมายทั่วไปของข้อความที่ได้ยิน เช่น
 - 4.1 ฟังข้อความแล้วตอบคำถามเกี่ยวกับใจความสำคัญ

- 4.2 ฟังข้อความแล้วสรุปเรื่องราวที่ฟัง
- 4.3 ฟังบรรยายภาพหรือข้อเท็จจริงแล้วตอบคำถามถูก-ผิด
- 4.4 ฟังข้อความแล้วเลือกภาพเรียงลำดับตามเรื่องราวได้ 2-4 ภาพ
- 4.5 ฟังบทสนทนาหรือข้อความแล้วตอบคำถามสรุปเรื่องที่ฟัง
- 4.6 ฟังบทเพลงแล้วตอบคำถามความเข้าใจ

5. ระดับวิเคราะห์วิจารณ์ ระดับนี้วัดความสามารถของผู้เรียนในการวิเคราะห์ความหมาย และรูปแบบของภาษาที่ได้ยิน เช่น

- 5.1 ฟังข้อความแล้วตอบคำถามเกี่ยวกับรูปแบบของภาษา
- 5.2 ฟังคำพูดแล้วบอกได้ว่าผู้พูดเป็นชาวอะไร
- 5.3 ฟังบทสนทนาแล้วบอกอารมณ์ของผู้พูด
- 5.4 ฟังบทสนทนาแล้วบอกสถานที่
- 5.5 ฟังข้อความแล้วบอกสถานภาพผู้ใช้ภาษาได้
- 5.6 บอกได้ว่าภาษาที่ได้ยินนั้นได้มาตรฐานหรือไม่
- 5.7 ฟังบทสนทนาหรือข้อความแล้วบอกได้ว่า สิ่งที่ได้ฟังนั้นสมเหตุสมผลหรือไม่

กล่าวโดยสรุป ในการวัดผลทักษะการฟังของผู้เรียนภาษาอังกฤษจะต้องครอบคลุมสองประการหลักได้แก่ ความสามารถในการฟังแล้วจำแนกเสียงและคำต่าง ๆ กับความสามารถในการฟังแล้วสามารถเข้าใจข้อความต่าง ๆ ที่ฟังได้ โดยผู้สอนสามารถจัดทำแบบทดสอบหรือจัดกิจกรรมเพื่อทดสอบการฟังในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ตามความเหมาะสมกับระดับชั้นและความสามารถของผู้เรียน

สำหรับเกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการฟังนั้น สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532, หน้า 67) กล่าวว่า เนื่องจากทักษะการฟังเป็นทักษะการรับ แบบทดสอบการฟังจึงมีลักษณะการทดสอบเป็นจุด (Discrete-point) เป็นส่วนใหญ่ และได้เสนอแนวทางในการให้คะแนนทักษะฟังตามลักษณะของแบบทดสอบไว้ ดังนี้

1. ข้อสอบปรนัย เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ ผู้เรียนจะได้ 1 คะแนน เมื่อตอบถูกและได้ 0 คะแนน เมื่อตอบผิด
2. การทดสอบที่แสดงออกกริยาท่าทาง ให้คะแนนโดยพิจารณาดังนี้
 4. เมื่อฟังคำสั่งได้ถูกต้องเพียงครั้งเดียว
 3. เมื่อฟังคำสั่งได้ถูกต้องหลังการฟัง 2 ครั้ง
 2. เมื่อฟังคำสั่งได้ไม่ถูกต้อง แต่แก้ไขได้เองโดยไม่ต้องฟัง 2 ครั้ง

1. เมื่อฟังคำสั่งได้ไม่ถูกต้อง แต่แก้ไขได้โดยการฟังครั้งที่ 2
0. เมื่อฟังคำสั่งได้ไม่ถูกต้องทั้ง 2 ครั้ง
3. การตรวจให้คะแนนข้อสอบเขียนตามคำบอก ให้คะแนนคำที่เขียนถูก 1 คำต่อ 1 คะแนน โดยให้คะแนนเต็มเท่ากับจำนวนคำที่เขียนทั้งหมด
4. การตรวจให้คะแนนข้อสอบโคลง การตรวจให้คะแนนข้อสอบโคลงมี 2 วิธี คือ
 - 1.1 ให้คะแนนคำตอบที่ตรงตามคำที่ถูกต้องออกไป
 - 1.2 ให้คะแนนคำที่ใกล้เคียง หรือคำที่ยอมรับว่าไปด้วยกันได้ คือ เป็นคำที่เหมาะสมและไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป

การวัดและประเมินผลทักษะการพูด

การวัดและประเมินผลทักษะการพูดภาษาอังกฤษสามารถจัดทำควบคู่กับการวัดผล การฟังได้ หรืออาจวัดผลการพูดแต่เพียงอย่างเดียวก็ได้ โดยควรเน้นการวัดความสามารถใน การพูดเพื่อการสื่อสาร ซึ่ง Madsen (1983 อ้างใน นุชบา สุวรรณโสภณ, 2539, หน้า 21-22) เสนอแนวทางการวัดผลทักษะการพูด 2 แนวทางไว้ ดังนี้

1. การวัดผลการพูดแบบควบคุมคำตอบ เหมาะสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถในการ พูดจำกัด เช่น ให้ผู้เรียนตอบคำถามตามคำตอบที่กำหนดไว้ให้แล้ว ให้ผู้เรียนดูรูปภาพแล้วตอบ คำถามจากภาพ เล่าเรื่องหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพ ให้ผู้เรียนอ่านออกเสียง ทั้งนี้ เนื้อหาภาษาที่ใช้ไม่จำเป็นต้องซับซ้อน
2. การใช้แบบทดสอบที่มีการชี้แนะ การทดสอบแบบนี้มีการควบคุมน้อยลง เหมาะ สำหรับผู้เรียนในระดับปานกลางถึงระดับสูง โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น ให้อ่านหรือฟัง เรื่องแล้วเล่าให้ผู้สอนฟัง อธิบายหรือบรรยายเกี่ยวกับเรื่องราวและสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เรียนคุ้นเคย เล่น บทบาทสมมติ และการสัมภาษณ์

ส่วน ดวงเดือน แสงชัย (2533, หน้า 96) ได้เสนอแนะให้วัดความสามารถในการพูดของ ผู้เรียนในระดับต้นในสิ่งต่าง ๆ เช่น วัดความสามารถในการพูดสนทนาทักทายได้ ถามชื่อเพื่อน ได้ สามารถตั้งคำถามและตอบคำถามง่าย ๆ ได้ ออกคำสั่งและปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ พูดประโยคที่ใช้สนทนาในชีวิตประจำวันได้ เช่น ขอสิ่งของ ขออนุญาตออกจากห้อง ใช้คำพูด ได้ตอบได้ตามสถานการณ์ที่กำหนด หรือดูรูปภาพแล้วตั้งคำถาม หรือบรรยายภาพเป็นภาษา อังกฤษได้ ซึ่งวิธีการในการวัดการพูดก็ทำได้หลายวิธี เช่น การให้ผู้เรียนตอบคำถาม อธิบาย รูปภาพ จัดการสัมภาษณ์ การสนทนาเป็นคู่ ๆ โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ การพูดคุย การแสดงบทบาทสมมติ การอ่านข้อความที่ไม่เคยเห็นมาก่อน แสดงความคิดเห็นใน

เรื่องต่าง ๆ เป็นต้น (สุภัทรา อักษรานุเคราะห์, 2532, หน้า 65-66; Finocchiaro and Brumfit, 1983)

จะเห็นได้ว่า การวัดและประเมินผลทักษะการพูดเน้นที่การวัดความสามารถในการพูดเพื่อการสื่อสารของผู้เรียน และการวัดผลก็ทำได้หลายวิธี ส่วนเกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการพูดนั้น สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532, หน้า 68-70) ได้เสนอแนะให้ผู้สอนพิจารณาให้คะแนนในการพูดของผู้เรียนจากองค์ประกอบของการพูด 5 ประการ ดังนี้คือ

1. ความคล่องแคล่ว หมายถึง ความราบรื่น ความต่อเนื่อง และความเป็นธรรมชาติในการพูด
2. ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถที่จะพูดให้ผู้อื่นเข้าใจในสิ่งที่ตนพูด
3. ปริมาณของข้อมูลที่สามารถสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจได้
4. คุณภาพของข้อความที่นำมาสื่อสาร หมายถึง ความถูกต้องของภาษาที่พูดออกไป
5. ความพยายามในการสื่อสาร หมายถึง ความพยายามที่จะให้ผู้ฟังเข้าใจในสิ่งที่ตนพูดโดยใช้คำพูดและไม่ใช้คำพูดเพื่อสื่อสาร

ผู้สอนสามารถนำองค์ประกอบเหล่านี้มาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินให้คะแนนการพูดของผู้เรียนตามความเหมาะสม โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ดังต่อไปนี้

1. ความคล่องแคล่ว
 - 1.1 พูดตะกุกตะกักและไม่ปะติดปะต่อกันจนไม่สามารถสนทนากันได้
 - 1.2 พูดซ้ำมากและไม่สม่ำเสมอยกเว้นประโยคสั้น ๆ หรือประโยคที่ใช้กันอยู่ประจำ
 - 1.3 มีความลังเลบ่อย และพูดตะกุกตะกัก บางประโยคไม่สมบูรณ์
 - 1.4 มีความลังเลในการพูดบางครั้งบางคราว มีตะกุกตะกักบ้างเพราะพูดประโยคใหม่และต้องจัดเรียงคำ
 - 1.5 พูดได้อย่างสบายและราบรื่น แต่ยังไม่รู้ว่าจะไม่ใช่เจ้าของภาษาเมื่อพิจารณาจากความเร็วและความสม่ำเสมอของการพูด
 - 1.6 พูดได้ทุกหัวเรื่องอย่างสบายและราบรื่นเหมือนเจ้าของภาษา
2. ความสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ
 - 2.1 ไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้เรียนพูดได้เลย
 - 2.2 เข้าใจเพียงเล็กน้อยที่เป็นส่วนย่อย ๆ หรือคำเดียว ๆ
 - 2.3 เข้าใจบางกลุ่มคำและบางวลี
 - 2.4 เข้าใจเอกัตถประโยคที่สั้น ๆ

- 2.5 เข้าใจคำพูดที่ผู้เรียนพูดเป็นส่วนใหญ่
- 2.6 เข้าใจคำพูดที่ผู้เรียนพูดทั้งหมด
3. ปริมาณของข้อความในการสื่อสาร
 - 3.1 ผู้เรียนมิได้นำข้อความที่เกี่ยวข้องมาพูดเลย
 - 3.2 ผู้เรียนนำข้อความที่เกี่ยวข้องมาพูดน้อยมาก
 - 3.3 ผู้เรียนนำข้อความที่เกี่ยวข้องมาพูดบ้าง
 - 3.4 ผู้เรียนนำข้อความที่เกี่ยวข้องมาพูดพอสมควร
 - 3.5 ผู้เรียนนำข้อความที่เกี่ยวข้องมาพูดเป็นส่วนมาก
 - 3.6 ผู้เรียนนำข้อความที่เกี่ยวข้องมาพูดทั้งหมด
4. คุณภาพของข้อความที่นำมาสื่อสาร
 - 4.1 คำพูดที่ผู้เรียนพูดไม่ถูกต้องเลย
 - 4.2 มีคำพูดที่ถูกต้องตามโครงสร้างน้อยมาก
 - 4.3 มีคำพูดที่ถูกต้องน้อยมาก แต่ยังมีปัญหาด้านโครงสร้างทางภาษาอยู่มาก
 - 4.4 คำพูดถูกต้องมาก แต่ยังมีปัญหาด้านโครงสร้างทางภาษาอยู่มาก
 - 4.5 คำพูดถูกต้องเป็นส่วนมากและมีปัญหาด้านโครงสร้างน้อยมาก
 - 4.6 คำพูดถูกต้องทั้งหมด
5. สำเนียง
 - 5.1 ออกเสียงผิด ๆ จนผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจบ่อยครั้ง
 - 5.2 ออกเสียงผิดมากบ่อยครั้งและลงเสียงหนักผิดที่ทำให้เข้าใจยาก ต้องพูดซ้ำบ่อย ๆ ผู้ฟังจึงจะเข้าใจ
 - 5.3 สำเนียงยังเป็นไทย ทำให้ต้องตั้งใจฟัง และการออกเสียงผิดบางครั้งทำให้เข้าใจผิดด้านไวยากรณ์และคำศัพท์
 - 5.4 สำเนียงเป็นไทยอยู่บ้าง และออกเสียงผิดบางครั้งแต่ก็ยังสามารถเข้าใจได้
 - 5.5 ออกเสียงไม่ผิดเด่นชัด แต่ยังไม่เหมือนเจ้าของภาษา
 - 5.6 ออกเสียงเหมือนเจ้าของภาษา และไม่มีสำเนียงไทยเลย
6. ความพยายามในการสื่อสาร
 - 6.1 ผู้เรียนหยุดเงียบเป็นเวลานาน โดยไม่ใช้ความพยายามพูดให้จบความ
 - 6.2 ผู้เรียนพยายามที่จะสื่อสารน้อยมาก และยังขาดความกระตือรือร้น
 - 6.3 ผู้เรียนพยายามที่จะสื่อสารบ้าง แต่ยังแสดงความไม่สนใจ

6.4 ผู้เรียนพยายามที่จะสื่อสาร แต่ไม่รู้จักใช้ท่าทางหรือสีหน้า

6.5 ผู้เรียนพยายามที่จะสื่อสารอย่างแท้จริง และรู้จักใช้ท่าทางช่วย

6.6 ผู้เรียนพยายามเป็นพิเศษที่จะสื่อสาร โดยใช้ทั้งภาษาพูดและท่าทางประกอบ

นอกจากนี้ Clark (อ้างใน อัจฉรา วงศ์โสธร, 2529) ได้เสนอเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับความสามารถทางการพูด 4 ระดับ เริ่มจากระดับ 1 ซึ่งเป็นระดับเริ่มเรียนจนถึงระดับ 4 ซึ่งเป็นระดับสื่อสาร โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อ ดังนี้

การออกเสียง

1. ยังพูดไม่ได้และโต้ตอบไม่ได้
2. ออกเสียงผิด ๆ พูดแล้วเข้าใจยาก
3. ออกเสียงผิดเป็นครั้งคราว แต่โดยทั่วไปแล้วเข้าใจได้
4. ออกเสียงถูกต้อง พูดได้

คำศัพท์

1. ใช้คำศัพท์ผิดและโต้ตอบไม่ได้
2. ใช้คำศัพท์ผิดบ่อย ๆ แต่ยังใช้ศัพท์ในเหตุการณ์นั้นได้
3. สื่อความหมายได้เป็นส่วนใหญ่ ใช้ศัพท์ได้เหมาะสม
4. ใช้ศัพท์ได้เหมาะสมในทุกสถานการณ์

โครงสร้างไวยากรณ์

1. โครงสร้างไวยากรณ์ผิด ไม่สามารถสื่อสารได้
2. ใช้ไวยากรณ์เบื้องต้นผิด วลีถูกต้องบ้าง
3. ใช้โครงสร้างไวยากรณ์ได้ถูกต้อง มีข้อผิดพลาดเล็กน้อย
4. ไม่มีข้อผิดพลาด ทั้งในการใช้ศัพท์หรือโครงสร้าง

ความคล่อง

1. พูดแล้วหยุดนาน พูดไม่จบประโยค หรือโต้ตอบไม่ได้
2. พูดแล้ว พูดต่อไปไม่ได้ พยายามพูดต่อไปโดยเริ่มต้นใหม่
3. บทสนทนาเป็นธรรมชาติและต่อเนื่อง บางครั้งยังติดตะกุกตะกัก
4. บทสนทนาเป็นธรรมชาติ หยุดบ้างเช่นเดียวกับเจ้าของภาษา

ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการฟัง-พูดของนักเรียนสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์การประเมินการฟัง-พูดของนักเรียนโดยปรับจากเกณฑ์การประเมินการฟังของ สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532, หน้า 67) และเกณฑ์การประเมินการพูดของ Clark อ้างใน อัจฉรา

วงศ์ไธธร, 2529) ดังที่เสนอมาข้างต้น โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพและระดับความสามารถของนักเรียนซึ่งอยู่ในระดับประถมศึกษา (ดูภาคผนวก ง)

3. คำศัพท์และความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์

3.1 คำศัพท์

คำศัพท์เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของภาษาทุกภาษา เพราะเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้เพื่อสื่อความหมายถึงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการหรือความรู้ต่าง ๆ ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การมีความรู้และความสามารถในการใช้คำศัพท์ของบุคคล ๆ หนึ่ง ถือเป็นปัจจัยหลักที่จะบ่งบอกว่าบุคคลผู้นั้นสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด คำศัพท์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องเรียนรู้และเพิ่มพูนอยู่เสมอเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ (Burns & Lowe, 1966, p. 48; Taylor, 1990, p. 1) และคำศัพท์ก็มีความสำคัญในลักษณะเดียวกันในการเรียนภาษาต่างประเทศ ซึ่งถ้าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ในภาษาใหม่ไม่เพียงพอ ผู้เรียนก็จะประสบปัญหาในการสื่อความหมายและความต้องการของตนเองในการใช้ภาษาต่างประเทศ และไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่ได้ฟังได้อ่านที่นำเสนอเป็นภาษาต่างประเทศ ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในการสื่อสาร คำศัพท์จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและได้ในกระบวนการเรียนการสอน (Huang, 1993, pp. 7-9)

จากความสำคัญของคำศัพท์ดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้มีการศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ และลักษณะของคำศัพท์อย่างกว้างขวาง โดยมีการกล่าวถึงความหมายของคำศัพท์ไว้ต่าง ๆ กัน ทั้งนี้ ศิธร แสงธนู และ คิต พงศทัต (2521, หน้า 35) ได้กล่าวถึงความหมายของคำศัพท์ว่า คำศัพท์เป็นกลุ่มเสียงหนึ่งที่มีความหมายให้รู้ว่าเป็นคน สิ่งของ อาการ หรือลักษณะอาการ ในขณะที่ Richard (1985, p. 307) กล่าวว่า คำศัพท์ หมายถึง คำทั้งหมดซึ่งเป็นได้ทั้งคำโดด คำผสม และสำนวนต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาษา ถือเป็นสื่อความหมายที่มีใช้กันแต่เพียงคำนาม คำกริยา หรือคำคุณศัพท์เท่านั้น แต่หมายรวมไปถึงข้อมูลทุกอย่างที่ถ่ายทอดออกมาได้จากคำศัพท์ (Wilkins, 1972, p. 111) และความหมายของคำศัพท์ทุกคำในภาษาที่ถูกใช้นั้นก็เป็นที่น่าสนใจเฉพาะในกลุ่มบุคคล วงสังคม วงการอาชีพ หรือเชื้อชาติเดียวกัน (Morris, 1979, p. 6434 อ้างในสมสวรรณค์ พันธุ์เทพ, 2540, หน้า 13) กล่าวโดยสรุปได้ว่า คำศัพท์ หมายถึง ถ้อยคำทุกคำที่มนุษย์ใช้ในการถ่ายทอดความหมายที่แสดงถึงความรู้ ความคิด ตลอดจนถึงสิ่งของหรือลักษณะอาการต่าง ๆ และความหมายของคำศัพท์นั้นก็เป็นที่น่าสนใจกันโดยเฉพาะในกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องกันในทางใดทางหนึ่ง

คำศัพท์ที่ใช้กันโดยทั่วไปนั้นมีหลายประเภท แต่ในบริบทของการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ สามารถจำแนกประเภทของคำศัพท์ได้ 2 ประเภทตามลักษณะของการใช้ (ทิพวัลย์ มาแสง, 2532; อิศรา สารงาม, 2529, หน้า 77; บำรุง ไตรรัตน์, 2524, หน้า 76) ได้แก่

1. คำศัพท์ที่เรียนเพื่อใช้ (Active vocabulary) เป็นคำศัพท์ที่ผู้เรียนมักพบและมีโอกาสได้ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ซึ่งคำศัพท์ประเภทนี้ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. คำศัพท์ที่เรียนเพื่อรู้ (Passive vocabulary) เป็นคำศัพท์ที่ผู้เรียนได้พบเห็นและมีโอกาสได้ใช้น้อยในชีวิตประจำวัน สำหรับคำศัพท์ประเภทนี้ ผู้เรียนเพียงต้องรู้จักและเข้าใจความหมายเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องฝึกฝนเพื่อการนำไปใช้

นอกจากนี้ ยังได้มีการแบ่งประเภทของคำศัพท์ตามโอกาสที่จะได้ใช้หรือได้พบในแต่ละทักษะทางภาษา สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท (นันทิยา แสงสิน, 2527, หน้า 92) ดังนี้

1. คำศัพท์เพื่อการฟัง เป็นคำศัพท์ที่ใช้มากในเด็กเล็ก เพราะไม่เคยเรียนรู้ภาษามาก่อนเป็นคำศัพท์ที่ค่อนข้างง่าย และการเรียนรู้เกิดจากการฟังก่อน

2. คำศัพท์เพื่อการพูด เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาพูดซึ่งต้องสัมพันธ์กับการฟัง คำศัพท์ที่ใช้ในการพูดนั้นต้องสามารถใช้สื่อความหมายได้ โดยคำศัพท์เพื่อการพูดจำแนกออกได้เป็น 3 ชนิด ได้แก่ คำศัพท์ที่ใช้ภายในบ้านหรือระหว่างเพื่อนฝูง คำศัพท์ที่ใช้ในการเรียนหรือการทำงาน และคำศัพท์ที่ใช้ในการติดต่อราชการ หรือใช้ในชีวิตประจำวัน

3. คำศัพท์เพื่อการอ่าน เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในการอ่านและเป็นปัญหามากสำหรับเด็กที่เรียนภาษา คือ ต้องรู้ความหมายเพื่อที่จะนำไปตีความเนื้อหา และข้อความที่อ่านได้

4. คำศัพท์เพื่อการเขียน เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในการเขียน ซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่สูงและยาก เป็นคำศัพท์ที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการสอนที่ถูกต้องและเป็นทางการ

การแบ่งคำศัพท์ออกเป็นประเภทตามลักษณะการใช้และตามโอกาสดังที่กล่าวมานี้ มีผลสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ สำหรับบทบาทของผู้สอนแล้ว ผู้สอนจะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ที่จำเป็นสำหรับการใช้ในโอกาสและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยในการช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์นั้น หมายถึง การช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และเกิดพฤติกรรมดังนี้ คือ ออกเสียงและสะกดคำได้ บอกความหมายของคำศัพท์ได้ และสามารถนำคำศัพท์ที่รู้นั้นไปใช้ในการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนได้อย่างถูกต้อง (อิสรา สารงาม, 2529, หน้า 78; Yin, 1981, p. 76)

การสอนและการพัฒนาคำศัพท์

ในการช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์และสามารถนำคำศัพท์ไปใช้ในการสื่อสารอย่างได้ผลดังที่กล่าวมานั้น ผู้สอนจำเป็นต้องทราบหลักการและวิธีการที่เหมาะสมในการช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ ซึ่ง Huang (1993, pp. 32-34) ได้เสนอแนะแนวความคิดและหลักการสำหรับการสอนคำศัพท์ไว้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนต้องชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไรในแต่ละบทเรียน
 2. ความยากง่ายและจำนวนของคำศัพท์ที่จะนำเสนอในแต่ละครั้งจะต้องเหมาะสมกับระดับของผู้เรียนและตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
 3. หลังจากการเสนอคำศัพท์ใหม่ ผู้สอนควรจัดให้มีการฝึกและการใช้คำศัพท์ใหม่ให้บ่อยครั้งพอเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำความคุ้นเคยและซึมซับความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ใหม่ เช่น การให้ผู้เรียนออกเสียงคำศัพท์ใหม่หลาย ๆ ครั้ง การให้ผู้เรียนสังเกตหรือจดจำคำศัพท์นั้นที่ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ในการพูด การอ่านและการเขียน หรือการให้ผู้เรียนนึกถึงความหมายของคำนั้น ๆ
 4. การนำเสนอคำศัพท์ใหม่จะต้องชัดเจนและมีความหมาย ทั้งนี้ไม่ได้หมายถึงการสะกดและการออกเสียงของคำศัพท์ใหม่เท่านั้น แต่รวมถึงการเสนอให้ผู้เรียนเห็นว่าคำศัพท์ใหม่นั้นปรากฏในบริบทหรือสถานการณ์ใดด้วย
 5. ควรเสนอคำศัพท์ใหม่ในรูปของประโยคและในบริบทที่คำศัพท์นั้นถูกใช้อยู่เสมอตามสถานการณ์จริง
 6. ให้ผู้เรียนเดาความหมายของคำจากบริบท
- สำหรับการสอนความหมายของคำศัพท์นั้น ทิพวัลย์ มาแสง (2532, หน้า 46-48) ได้เสนอแนะวิธีการสอนไว้ดังนี้
1. การสอนโดยการให้ความหมายโดยตรง (Synonyms) และความหมายตรงกันข้าม (Antonyms) เมื่อสอนคำศัพท์ใหม่ เช่น

Quick is the same as very fast. (Synonym)

Weak is the opposite of strong. (Antonym)
 2. ให้คำจำกัดความ (Definitions) ของคำศัพท์
 3. ใช้อุปกรณ์การสอน (Visual aids) หรือสื่อที่ใช้ประกอบการสอน เช่น ใ้รูปภาพ หรือการวาดภาพบนกระดาน หรือการสาธิต (Demonstration) โดยการใช้ท่าทาง วิธีการนี้จะช่วยให้

บทเรียนไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนจะจดจำคำศัพท์ได้ดี หรือผู้สอนอาจจะใช้ของจริง (Real objects) มาประกอบการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายได้ดียิ่งขึ้น

4. การพูดควรพูดในรูปประโยค (Context sentences) เพื่อให้ผู้เรียนทราบความหมายของคำ ควรเน้นการให้ตัวอย่างการใช้คำในรูปประโยค เช่น เมื่อต้องการสอนคำว่า tastes ก็อาจจะยกตัวอย่างประโยคได้ดังนี้ Henry likes ice-cream, he says it tastes good. ทั้งนี้ คำที่ใช้แต่งประโยคควรเป็นคำศัพท์ที่ผู้เรียนเคยทราบความหมายมาแล้ว

5. การแปล (Translation) วิธีนี้ควรเป็นวิธีที่ผู้สอนควรคำนึงถึงเป็นกรณีสุดท้าย ควรใช้กับประเภทของคำศัพท์ที่มีไว้เพื่อรู้ (Passive vocabulary) หรือคำศัพท์ที่ผู้เรียนไม่พบบ่อย

6. การสอนคำศัพท์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (Concrete and abstract vocabulary) สำหรับคำศัพท์ที่เป็นรูปธรรมนั้นผู้สอนสามารถใช้อุปกรณ์ที่มองเห็น (เช่น ของจริง) หรือทำทางตลอดจนรูปภาพเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายได้ ส่วนคำศัพท์ที่เป็นนามธรรมผู้สอนอาจสอนด้วยการให้ตัวอย่างประโยคหรือคำจำกัดความง่าย ๆ

จากหลักการและแนวทางเกี่ยวกับพัฒนาและการสอนคำศัพท์ดังที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้และพัฒนาความรู้คำศัพท์ได้นั้น ผู้สอนจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนรู้คำศัพท์ใดบ้าง โดยคำศัพท์ที่สอนควรเป็นคำศัพท์ที่เหมาะสมกับระดับและความต้องการของผู้เรียน ผู้สอนสามารถนำเสนอคำศัพท์ใหม่ได้หลายวิธี แต่หลังจากที่ได้เสนอคำศัพท์ใหม่แล้ว ผู้สอนควรจัดให้ผู้เรียนได้พบคำศัพท์ใหม่ในบริบทต่าง ๆ บ่อยครั้งเพื่อให้ผู้เรียนซึมซับความหมายและจดจำคำใหม่ได้เร็วขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับแนวทางการสอนคำศัพท์แล้ว จะพบได้ว่ากิจกรรมการเล่านิทานนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการสอนและช่วยพัฒนาคำศัพท์ของผู้เรียนได้ด้วย เนื่องจากการที่ผู้เรียนจะฟังนิทานได้เข้าใจนั้น ผู้เรียนจะต้องเข้าใจคำศัพท์ที่ปรากฏในนิทานด้วย ผู้สอนสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ดังข้างต้นเพื่อช่วยให้ผู้ฟังหรือผู้เรียนเข้าใจคำศัพท์ จากนั้น ในขณะที่ฟังนิทาน ผู้เรียนจะได้ยินคำศัพท์ใหม่ปรากฏซ้ำหลายครั้ง และปรากฏในบริบทที่คำศัพท์ถูกใช้ตามสภาพความเป็นจริง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสดูแลทำความเข้าใจกับความหมายและจดจำการใช้คำศัพท์นั้นได้ นอกจากนี้ บรรยายภาคที่ไม่เคร่งเครียดในระหว่างกิจกรรมการเล่านิทานก็ช่วยให้ผู้เรียนซึมซับภาษาและคำศัพท์ใหม่ได้ดีอีกด้วย (Wright, 1995, pp. 6-7)

3.2 ความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์

โดยทั่วไปแล้ว จุดมุ่งหมายหลักของการเรียนการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ ทั้งนี้ ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ หมายถึง ความสามารถในการจดจำคำศัพท์และความหมายของคำ หลังจากที่มีการเรียนการสอนสิ้นสุดลงไปแล้วระยะหนึ่ง

การจำมีความสำคัญสำหรับการเรียนรู้และการดำรงชีวิต การเรียนรู้จะไม่เกิดขึ้น ถ้าผู้เรียนหรือบุคคลไม่สามารถจดจำบทเรียน เหตุการณ์ บุคคลและสิ่งของต่าง ๆ ได้ การดำรงชีวิตและการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ก็เป็นไปด้วยความลำบาก (ไพบุลย์ เทวรักษ์, 2540, หน้า 103) ในการเรียนการสอน การจำเนื้อหาของบทเรียนช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีพัฒนาการในสิ่งที่เรียนอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ และช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตได้ (พงศ์จันทร์ อยู่เป็นสุข, 2525, หน้า 25)

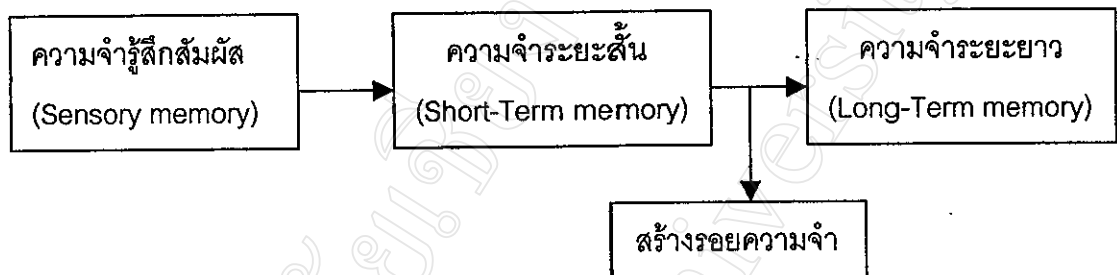
เมื่อพิจารณาถึงการจำแล้ว ได้มีผู้ให้ความหมายของการจำเอาไว้ว่า การจำ หมายถึง ความสามารถของสมองที่จะเก็บสะสมในสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้วสามารถระลึกได้ (Recall) สามารถถ่ายทอดออกมาได้ถูกต้องหรือสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ (สุณีย์ ธีรดากร, 2525, หน้า 163; ปราชญ์ลาภณ์ กัณหาเนตร, 2519, หน้า 19, อ้างใน ศิริลักษณ์ เพ็ญกาญจน์, 2531, หน้า 14; สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541, หน้า 250) การจำแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การระลึก (Recall) หมายถึง การบอกสิ่งที่เคยเรียนรู้มาแล้วได้
2. การรู้จักหรือการจำได้ (Recognition) หมายถึง การจำได้ที่เกิดขึ้นเมื่อเห็นสิ่งที่เคยเรียนรู้ปรากฏขึ้นอีกครั้งหนึ่ง
3. การเรียนซ้ำ (Relearning) เป็นการจำได้อีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากการเรียนซ้ำจนกระทั่งผู้เรียนสามารถจำในสิ่งที่เรียนได้ (ไสว เลี่ยมแก้ว, 2528, หน้า 9-17)
4. ความคงทนในการจำ (Retention) หมายถึง ความสามารถในการระลึกหรือเรียกสิ่งที่ได้เรียนรู้ หลังจากเวลาผ่านไปแล้วช่วงหนึ่ง

ถึงแม้การจำจะแบ่งออกได้หลายประเภทดังกล่าว ความคงทนในการจำได้รับความสนใจศึกษามากที่สุดในวงการศึกษา เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จากคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน (สมสวรรค์ พันธุ์เทพ, 2540, หน้า 18) โดยได้มีการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการที่นำไปสู่การจำและความคงทนในการจำ เพื่อนำความรู้ไปใช้ให้เกิดผลในกระบวนการ

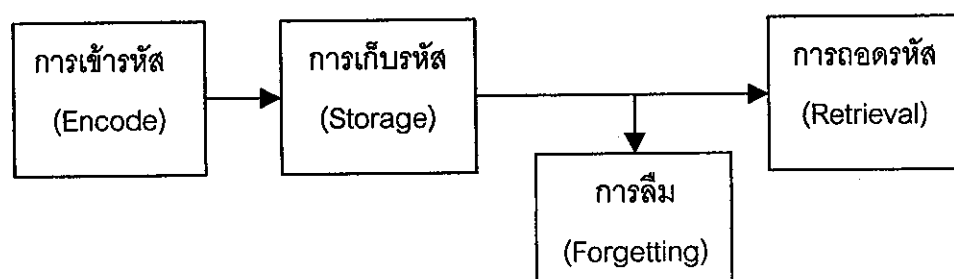
การเรียนการสอน ทั้งนี้ นักจิตวิทยาากลุ่มความคิดนิยมได้อธิบายเกี่ยวกับการจำว่า เป็นกระบวนการทางสมองที่จัดกระทำกับสารที่ได้รับจากการเรียนรู้ ซึ่งเรียกว่า กระบวนการจัดสาร (Information processing) โดยเริ่มจากขั้นตอน (Stages) ในโครงสร้างของความจำและกระบวนการจัดกระทำต่อสาร (Process) ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของโครงสร้างของความจำ ดังนี้

ขั้นตอน (Stages) ในโครงสร้างของความจำประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังแผนผังต่อไปนี้

แผนผังข้างบนแสดงให้เห็นว่า ความจำรู้สึกสัมผัส (Sensory memory) หรือเรียกว่า SM เป็นขั้นตอนแรกที่สมองรับสารเข้าไปหลังจากที่ได้สัมผัสกับสิ่งเร้า ขั้นตอนนี้สมองยังไม่เกิดการรับรู้ความหมายของสารนั้น และสารจะคงอยู่ในขั้นนี้เพียง 1 วินาที แล้วจะเข้าสู่ขั้นต่อไป ซึ่งก็คือ ขั้นความจำระยะสั้น (Short-Term memory) หรือ เรียกว่า STM ขั้นนี้สมองสามารถจดจำสารได้อย่างจำกัด และสารจะคงอยู่ในขั้นตอนนี้ประมาณ 30 วินาทีเท่านั้น กล่าวคือ ความจำนี้จะเกิดขึ้นทันทีหลังจากที่สมองได้รับสารแต่ความจำเกี่ยวกับสารก็หมดลงแทบจะทันทีเช่นกัน แต่ถ้ามีการกระตุ้นให้สมองสร้างรอยความจำเกี่ยวกับสารนั้น เช่น มีการฝึกฝนหรือทำซ้ำเพื่อเก็บสะสมข้อมูลเกี่ยวกับสารนั้น ก็จะทำให้เกิดความจำระยะยาว (Long-Term memory) หรือ เรียกว่า LTM ขั้นนี้เป็นการจำที่อยู่ในช่วงระยะเวลานานกว่า 30 วินาที และไม่มีการจำกัดความยาวนานของการจำสาร อีกทั้งยังสามารถดึงสารนั้นหรือสิ่งที่เคยเรียนรู้หรือมีประสบการณ์มาก่อนนั้นไปใช้ในโอกาสต่อไปได้อีกด้วย

ส่วนกระบวนการจัดกระทำต่อสาร (Process) ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของโครงสร้างความจำนั้น สามารถจัดแบ่งได้ตามแผนผัง ดังนี้

จากแผนผังข้างต้น การเข้ารหัส (Encode) คือ การแปลงสารหรือสิ่งที่เรียนรู้จากลักษณะหนึ่งไปแฝงไว้ในสารอีกลักษณะหนึ่งเพื่อที่จะเข้าสู่ขั้นตอนอื่น ๆ การเข้ารหัสแบ่งออกได้หลายลักษณะ เช่น การเข้ารหัสเป็นภาพ การเข้ารหัสเป็นเสียงหรือถ้อยคำ หรือการเข้ารหัสเป็นความหมาย การเก็บรหัส (Storage) หมายถึง การคงอยู่ของรหัสในโครงสร้างความจำ โดยที่รหัสนั้นคงทนต่อการรบกวนของสารอื่น ๆ หรือคงทนต่อการเลือนหายของรอยความจำ และการถอดรหัส (Retrieval) เป็นการดึงรหัสที่เก็บไว้ออกมาใช้ ในขณะที่การลืม (Fogetting) หมายถึง การที่สมองไม่สามารถเก็บสารที่เรียนรู้ไว้ได้ หรือไม่สามารถนำเอาความรู้ที่เก็บไว้ออกมาใช้ได้ การลืมอาจเกิดจากการเลือนหายของสารที่ได้รับเมื่อเวลาผ่านไป หรืออาจเกิดจากการรบกวนระหว่างสารใหม่กับสารเก่า สารใหม่กับสารใหม่ หรือสารเก่ากับสารเก่าก็ได้ ซึ่งการรบกวนดังกล่าว ทำให้ประสิทธิภาพในการจำของสมองลดลง (ไสว เลี่ยมแก้ว, 2528)

อนึ่ง การจำจะเกิดขึ้นมากน้อยและคงทนอยู่ได้นานเพียงใดนั้น อยู่ที่การจัดกระทำให้สารหรือสิ่งที่เรียนรู้เข้าไปอยู่ใน LTM หรือความจำระยะยาว เช่น การใช้เวลาทบทวนนาน ๆ ใน STM หรือความจำระยะสั้น (Atkinson & Shiffrin 1968, pp. 89-195) และอยู่ที่ความซับซ้อนหรือระดับความลึกของกระบวนการเข้ารหัส (Encoding) หรือการแปลงสารก่อนการจัดเก็บหรือเข้าสู่ขั้นตอนอื่นนั่นเอง Bourne & Ekstrand (1982) ได้กล่าวถึงวิธีการจำคำศัพท์โดยการเข้ารหัสในระดับที่ซับซ้อนว่ามีลักษณะหลายประการ ดังนี้

1. การโยงใยระหว่างความรู้ (Elaboration) คือ การที่ผู้เรียนพยายามนึกถึงความหมายของคำศัพท์นั้น ๆ ว่าเหมือนอะไร
2. การสังเกตความแตกต่าง (Distinctiveness) คือ การเข้ารหัสที่จำเพาะจุดเด่นของความหมายของคำศัพท์คำนั้นกับคำอื่น ๆ ที่เรียนมาแล้ว
3. การใช้ความพยายาม (Effort) เป็นการเข้ารหัสที่ต้องใช้ความพยายามในการคิดพอสมควร จึงจะตอบคำถามเกี่ยวกับคำศัพท์นั้น ๆ ได้
4. การจินตนาการและการจัดระบบ (Imaginary and organization) เป็นการเข้ารหัสโดยการจำคำศัพท์นั้นโยงกับเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ

จากขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาเกี่ยวกับการจำ สามารถสรุปได้ว่า ในกระบวนการที่นำไปสู่การจำได้นั้น เริ่มที่การรับสารในชั้นความจำรู้สึกสัมผัส (Sensory memory) ที่สารยังไม่มีมีความหมายใด จากนั้น สารก็เข้าสู่ชั้นความจำระยะสั้น (Short-Term memory) ซึ่งเป็นชั้นที่ผู้รับสารสามารถจดจำสารได้ทั้งในปริมาณที่จำกัดและในระยะเวลาอันสั้น จากนั้น ถ้ามีการจัดกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งกับสารที่ได้รับซ้ำ ๆ มาก ๆ เช่น การฝึกฝนหรือทบทวน

สารก็จะเข้าสู่ขั้นความจำระยะยาว (Long-Term memory) เกิดการจดจำสารดังกล่าวและนำไปใช้ได้ในระยะเวลายาวนาน หรือ เกิดความคงทนในการจำนั่นเอง โดยที่ ความจำ หรือ ความคงทนในการจำจะเกิดขึ้นมากน้อยหรือยาวนานเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับความถี่ในการจัดกระทำต่อสารในขั้นตอนความจำระยะสั้นและความซับซ้อนของกระบวนการเข้ารหัสหรือการแปลงสารเพื่อการจัดเก็บและการนำไปใช้ในโอกาสต่อไป ดังนั้น ในการเรียนการสอน ผู้สอนควรจัดสถานการณ์ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้จัดสิ่งที่เรียนรู้ให้เข้าไปในขั้นตอนความจำระยะยาวและมีการเข้ารหัสของสิ่งที่เรียนรู้ที่ทำให้เกิดการจำในระยะยาวได้

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดของนักจิตวิทยาากลุ่มความคิดนิยมจะเน้นการเรียนรู้และการจำที่เกิดขึ้นที่ความคิดและการทำงานของสมองเพียงอย่างเดียว ในขณะที่ยังมีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้และการจำอีกหลายท่านที่เสนอว่า การเรียนรู้และการจำไม่ได้เกี่ยวข้องกับการทำงานของความคิดและสมองเท่านั้น หากเกี่ยวข้องกับสภาพอารมณ์และความรู้สึกด้วย ดังที่ Stevick (1982, pp. 22-30) กล่าวว่า องค์ประกอบที่ช่วยให้เกิดการจำได้ดีนั้นประกอบด้วย ความใหม่ของเหตุการณ์ (Recency) ความถี่ที่พบเห็น (Frequency) และความเข้มของประสบการณ์ (Intensity) โดยที่สิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นสด ๆ ร้อน ๆ จะเกี่ยวข้องกับ STM หรือความจำระยะสั้นมากกว่าและการที่จะกลายเป็นความจำระยะยาวนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับความถี่และความเข้มของสิ่งที่พบ โดยที่ความจำแบบถาวรนั้นขึ้นอยู่กับความเข้มของสิ่งที่ต้องการจำเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ ความเข้มของประสบการณ์จะครอบคลุมหลายแง่มุมของประสบการณ์ เช่น ความเด่นชัดของสิ่งที่ผู้เรียนได้พบเห็น เช่น ผู้เรียนจะจำภาพสีได้ดีกว่าภาพขาวดำ หรือจำประโยคของนักพูดที่เก่งได้ดีกว่าประโยคเดียวกันที่ผู้สอนพูดแบบธรรมดา ๆ นั่นคือ อะไรที่ปรากฏชัดกว่า ผู้เรียนก็จะจำได้ดีกว่า

นอกจากนี้ ยังมีความเข้มของประสบการณ์อีกแบบหนึ่ง ได้แก่ ความลึกซึ้งทางอารมณ์ ซึ่งเกิดจากการที่สารไปกระทบอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ถ้าผู้สอนสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีอารมณ์ร่วมและมีความรู้สึกที่ดีไปกับประสบการณ์การเรียนการสอน ผู้เรียนก็จะสามารถจดจำบทเรียนได้ดีขึ้นได้ และเมื่อผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีก็มักจะยินดีที่จะนึกถึงหรือเกิดจินตภาพเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นอีก มีความพอใจที่จะนึกถึง และทำได้บ่อยครั้งเท่าที่ต้องการ ทำให้สามารถจำประสบการณ์หรือสิ่งที่เรียนได้ดี

ส่วน Rivers (1983, pp. 70-76) กล่าวว่า การจำเป็นกระบวนการทำงานของจิตใจ และจิตใจจะจดจำสิ่งที่จิตใจกระทำต่อประสบการณ์ที่ได้รับมากกว่าตัวประสบการณ์นั้น ๆ เอง โดยจิตใจจะรับประสบการณ์มาจัดกระทำหรือแปรความประสบการณ์นั้น แล้วเก็บเอาไว้เพื่อ

นำไปใช้ต่อไป โดยสิ่งที่นำไปใช้นั้น ไม่เหมือนกับวัตถุดิบที่ได้รับมาตอนแรกเลย ซึ่งในกระบวนการเรียนการสอนภาษานั้น สิ่งที่สำคัญก็คือ การจัดให้จิตใจของผู้เรียนมีการกระทำกับประสบการณ์ที่ได้รับอย่างเพียงพอแล้วผู้เรียนก็จะจดจำบทเรียนได้ดี ทั้งนี้ บทเรียนหรือประสบการณ์นั้นควรอยู่ในระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน เป็นสิ่งที่กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น ความสนใจสำหรับวัยและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนด้วยจึงจะช่วยให้สิ่งที่เรียนเข้าไปอยู่ในความทรงจำของผู้เรียนได้ และการเรียนรู้คำศัพท์ก็เป็นไปตามสภาพและกระบวนการที่กล่าวมานี้เช่นกัน จากแนวความคิดดังกล่าว Carol (cited in Rivers, 1983, pp. 75-76) ได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการฟังและการอ่าน หรือรับภาษาที่ใช้ตามสภาพที่เป็นจริง เพื่อให้จิตใจได้กลั่นกรองและสะสมประสบการณ์ทางภาษาหลาย ๆ รูปแบบ เน้นประสบการณ์ที่สนุกสนานเพลิดเพลินและทำได้บ่อยครั้ง เช่น การเล่นเกม การฟังเพลง หรือ การเชิญเจ้าของภาษามาพูดหรืออภิปรายโดยให้ผู้เรียนฟังและมีส่วนร่วมด้วย

ดังที่ Carol เสนอมาข้างต้นว่า ว่ากิจกรรมการเล่นเกมจัดเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนจำบทเรียนได้ดี เนื่องจากในกิจกรรมการเกมนั้น ผู้เรียนมีโอกาสได้รับประสบการณ์ภาษาตามสถานการณ์ที่ใช้จริงได้เต็มที่ ถ้าผู้สอนสามารถเลือกเกมที่เหมาะสมทั้งในแง่ระดับภาษา ตรงกับวัยและความสนใจของผู้เรียนตลอดจนสามารถเล่นเกมได้อย่างสนุกสนาน ทำให้ผู้เรียนมีอารมณ์ร่วมไปกับบทเรียน เกิดจินตนาการ และมีแรงจูงใจในการฟังด้วยแล้ว ความคิดและจิตใจของผู้เรียนก็จะเปิดรับและมีโอกาสจัดกระทำหรือกลั่นกรองประสบการณ์ทางภาษาเข้าไปเก็บไว้อย่างเต็มที่ และในการเล่นเกมก็มีการซ้ำคำซ้ำประโยค การเน้นเสียง การแสดงท่าทาง หรือใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเล่นเพื่อช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจชัดเจน ช่วยให้ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับมีทั้งความถี่และความเข้มข้นของประสบการณ์ทั้งในแง่ของความชัดและอารมณ์ความรู้สึก ทำให้สิ่งที่เรียนเข้าไปสู่ความทรงจำได้ดี ดังที่พบในงานวิจัยของ Isbell (1979 cited in Raines & Isbell, 1994, p. 264) และ Robbin & Rhi (1994) ซึ่งพบว่า ผู้เรียนในระดับอนุบาลสามารถจำและเรียนรู้คำศัพท์ได้เพิ่มขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมในกิจกรรมการเล่นเกมติดต่อกันเป็นระยะเวลาหนึ่ง จากข้อมูลเกี่ยวกับการเล่นเกมและการจำดังที่กล่าวมา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่ากิจกรรมการเล่นเกมช่วยให้นักเรียนเรียนรู้และมีความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษหรือไม่หลังจากที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเล่นเกม

3.3 การทดสอบความรู้คำศัพท์

การทดสอบความรู้คำศัพท์ ซึ่งเป็นการวัดว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ไปมากน้อยเพียงใด หรือสามารถนำคำศัพท์ที่เรียนแล้วไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้หรือไม่นั้น แบ่งออกเป็นชนิดของแบบทดสอบตามวัตถุประสงค์ของการวัดไว้ ดังนี้ (Nation, 1983 อ้างใน วรชาติ ภูทอง, 2537, หน้า 29)

1. การทดสอบความสามารถด้านคำศัพท์ (Proficiency tests)

เป็นการวัดความรู้คำศัพท์ว่าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์มากน้อยเพียงใด หรือรู้มากพอที่จะใช้ในการสื่อสารในแต่ละทักษะได้หรือไม่ การทดสอบลักษณะนี้จำแนกออกได้เป็น 2 ชนิด ได้แก่

1.1 การวัดวงความรู้คำศัพท์ (Measuring total vocabulary size) เป็นการวัดเพื่อที่จะทราบว่าผู้เรียนรู้คำศัพท์จำนวนมากน้อยเพียงไร ข้อสอบจะถูกสร้างขึ้นจากคำศัพท์ที่ได้จากการสุ่มเอาคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมหรือคำศัพท์ในบัญชีคำศัพท์ (Vocabulary list) และหลังการทดสอบจะมีการนำเอาคะแนนที่ได้มาคำนวณด้วยสูตรดังนี้

$$\text{วงความรู้คำศัพท์} = \frac{\text{จำนวนคำตอบที่ถูก}}{\text{จำนวนข้อสอบทั้งหมด}} \times \frac{\text{จำนวนคำศัพท์ในพจนานุกรม}}{1}$$

1.2 การวัดวงความรู้คำศัพท์เฉพาะกลุ่ม (Measuring knowledge of a particular group of words) เป็นการวัดเพื่อที่จะทราบว่า ผู้เรียนรู้คำศัพท์ในระดับใด เพียงพอหรือเหมาะสมกับระดับที่จะเรียนแล้วหรือไม่ เช่น ผลจากการวัด พบว่า ผู้เรียนมีความรู้คำศัพท์ระดับที่ 2 ของหนังสือ Longman Structure Reader จำนวน 500 คำ หมายความว่า เขาจะมีความสามารถที่จะอ่านหนังสือฉบับนั้นได้ในระดับที่สองหรือต่ำกว่า

2. การทดสอบ (Testing)

เป็นการทดสอบที่มักพบในการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้คำศัพท์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 การทดสอบการจำคำศัพท์ (Recognition test) เป็นการวัดว่า ผู้เรียนสามารถจำคำที่เรียนไปได้มากน้อยเพียงใด การทดสอบแบบนี้จะง่ายกว่าการทดสอบการระลึก เพราะใน

การสอบจะมีคำตอบที่ผู้เรียนนี้อยู่ปรากฏให้เห็น เช่น ให้ผู้เรียนเขียนคำแปล หรือเลือกคำแปล คำคล้องความหมาย หรือรูปภาพให้ตรงกับคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นต้น

2.2 การทดสอบการระลึก (Recall test) เป็นการวัดว่าผู้เรียนสามารถจำคำศัพท์ที่เรียนไปได้มากน้อยเพียงไร ผู้เรียนจะต้องเขียนหรือพูดคำตอบเองโดยไม่มีตัวเลือกให้เห็น เช่น การให้ผู้เรียนเขียนคำศัพท์ที่ได้เรียนไปตอนท้ายชั่วโมง เป็นต้น

3. การวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้คำศัพท์ (Achievement test)

เป็นการวัดความรู้คำศัพท์ที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอนภาษาในรายวิชาที่ผู้เรียนได้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อเป็นการประเมินว่า ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้สิ่งที่ได้เรียนไปแล้วหรือยัง และเป็นส่วนที่ช่วยเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ก้าวหน้าขึ้น แบบทดสอบที่จะใช้ควรมีลักษณะดังนี้

1. ต้องไม่เป็นการทดสอบคำโดด เนื่องจากในการเรียนแต่ละรายวิชา ผู้เรียนมักจะมีโอกาสได้พบและใช้คำศัพท์ในบริบทที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นประจำ
2. สามารถให้คะแนนได้ง่าย เช่น แบบทดสอบแบบโคลซ หรือจับคู่ เป็นต้น
3. ถ้าเป็นแบบเติมหรือเลือกคำตอบ คำตอบต้องเหมาะสมกับความรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนไป
4. เป็นแบบทดสอบที่ผู้สอนสามารถสร้างได้ ไม่ควรยากหรือมีกระบวนการสร้างที่ซับซ้อนเกินไป
5. จำนวนข้อในแต่ละแบบทดสอบต้องเหมาะสมกับเวลา

สรุปได้ว่า การทดสอบความรู้คำศัพท์แบ่งออกได้ตามชนิดของแบบทดสอบได้ 3 ชนิด โดยแบบทดสอบแต่ละชนิดมีวัตถุประสงค์ในการวัดความรู้คำศัพท์แตกต่างกันไป แบบทดสอบแต่ละชนิดดังกล่าวนี้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถด้านคำศัพท์ ใช้วัดความรู้ในด้านคำศัพท์โดยรวมของผู้เรียน แบบทดสอบที่ใช้วัดเกี่ยวกับการเรียนรู้คำศัพท์ ใช้วัดความสามารถในการจำและการระลึกได้ของคำศัพท์ที่ผู้เรียนได้เรียนไปแล้ว และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้คำศัพท์ ใช้ประเมินความรู้ในด้านคำศัพท์ของผู้เรียนในกระบวนการสอนภาษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียน หลังจากที่ได้เรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ดังนั้น การทดสอบที่ใช้ในการวิจัยจึงเป็นการทดสอบชนิดที่สอง (Testing) ซึ่งใช้ศึกษาว่า นักเรียนจะสามารถจดจำและระลึกคำศัพท์ที่เรียนไปแล้วได้มากน้อยเพียงใด หลังการเรียนการสอนเสร็จสิ้นลง สำหรับแบบทดสอบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเองโดยอาศัยแนวทางในการสร้างแบบทดสอบตามที่

Nation ได้เสนอไว้ข้างต้น และเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ คำศัพท์ของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดให้นักเรียนทำแบบทดสอบคำศัพท์ชุดเดียวกันสองครั้งหลัง การเรียนการสอน โดยเวลาของการทดสอบครั้งแรกห่างจากการทดสอบครั้งที่สองเป็นเวลา 14 วัน แบบทดสอบนี้จึงเป็นเครื่องมือวัดความสามารถในการจดจำคำศัพท์ของนักเรียนหลังจากที่ การเรียนการสอนสิ้นสุดลงช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรือวัดความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียน นั้นเอง ดังนั้น ผู้วิจัยใช้ชื่อเรียกแบบทดสอบนี้ว่า แบบทดสอบวัดความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์